

ROMAN

No 15

SISU:

- H. Courths-Mahler: Rani amulett
Luise Westkirch: Tuli soos.
Maarten Maartens: Tom Potteri usurännak.
P. Grünfeldt: Last kiigutades.
Emil Weber: Tasu luuletuse eest.
Charles Solo: Õppetund.
Pluhdon: Surma kuristikku kaldal.
Flemming Algreen-Ussing: Üles ja alla.
P. Grünfeldt: On ilus Eestis elada.
Gruusia wanasõnad.
Hugh Conway: Warjust walgusele.

KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG”
TALLINN, 1926. A. V. AASTAKÄIK

Sõiduplaan

Omnibuse liinide

Tallinn — Pirita — Wiimsi — Kose.

Sõidavad täiesti uued, mugavad ja tugewajõulised „Berliet“ omnibused.

TALLINN — PIRITA.

Wene turult:		Piritalt:	
Kell	1/27 homm.	Kell	7 homm.
”	7	”	1/28
”	7 ¹⁰	”	8 ¹⁰
”	7 ⁵⁰	”	1/29
”	9 e. l.	”	1/210 e. l.
”	10	”	1/211
”	11	”	1/212
”	12 päewal	”	1/21 p. l.
”	1 p. l.	”	1/22
”	2	”	1/23
”	3	”	1/24
”	1/24	”	1/25
”	4	”	5
”	5	”	1/26
”	1/26	”	1/27
”	*6	”	7
”	1/27	”	*128
”	*7	”	8
”	1/28	”	9 õhtul
”	1/29 õhtul	”	10
”	1/210	”	11
”	1/211	”	”

*) Käigus ilusate ilmadega.

TALLINN — WIIMSI.

Wene turult:		Wiimsist:	
Kell	7 ¹⁰ homm.	Kell	8 ¹⁰ homm.
”	1/24 p. l.	”	1/45 p. l.
”	1/26	”	1/47

TALLINN — KOSE.

Wene turult:		Koselt:	
Kell	7 homm.	Kell	1/28 homm.
”	8	”	1/29
”	1/210 e. l.	”	10 e. l.
”	1/212 päewal	”	12 päewal
”	1/21	”	1 p. l.
”	1/23	”	3
”	1/24	”	4
”	1/25	”	5
”	1/26	”	6
”	7	”	1/28
”	8	”	1/29 õhtul
”	9 õhtul	”	1/210
”	10	”	1/211

Märkus I: Pühapäevadel läheb esimene sõit Piritale, Wiimsi ja Kosele kell 8 homm.; Koselt kell 1/29 homm.; Wiimsist 3/49 homm.; Piritalt kell 1/29 homm. ja kell 9 homm.

Märkus II: Pühapäevadel ilusate ilmadega sõidavad omnibused vahetpidamata. Äripäevadel ilusate ilmadega sõidavad omnibused peale lõunat Piritale ja tagasi tarbekorral iga poole tunni järele.

SÕIDUHINNAD:

Vene turg—Pirita — Kose liinil:		Täis- kasv. Mk.	Lastele ja koollõp. Mk.
Vene turg — Poska tän .		15	10
” — „Lalermé“ .		20	10
” — Marienberg .		25	15
” — Pirita ja Kose teelahkmeni .		30	20
” — Pirita— Kose pargi wära- wani		40	20
” — Kose pargi lõ- puni		50	25
Kadriorg — Pirita — Kose pargi wära- wani		30	20
” — Kose pargi lõ- puni		40	20
Sõidukaardid à 10 piletid:			
Wene turg — Marienberg .		200	100
” — Pirita ja Kose teelahkmeni .		250	150
” — Pirita — Kose pargi wära- wani		350	200
” — Kose pargi lõ- puni		400	250
Tallinn — Wiimsi liinil:			
Tallinn — Pirita		40	20
” — Meriwälja		65	35
” — Wiimsi		75	40
Sõidukaardid à 10 piletid:			
Wene turg — Meriwälja .		500	
” — Wiimsi		600	

Romaani

Ilmub kaks korda kuus.

TELLIMISE HINNAD:		Toimetaja: P. GRÜNFELDT. Wäljaandja: K. o.-ü. „ARENG“. TALITUSE ADDRESS: Tallinn, Müüriwahe tän. nr. 16 (üks B. Laenupanu majas). Telefon 12-53.	KUULUTUSTE HINNAD:	
Aastas (24 nr.nr.)	Mk. 750.—		1/1 lhk. M. 3500.—	1/1 lhk. M. 900.—
1/2 „ (12 nr.nr.)	„ 400.—	1/2 „ „ 1750.—	1/2 „ „ 450.—	
1/4 „ (6 nr.nr.)	„ 225.—	1/3 „ „ 1200.—	1/3 „ „ 225.—	
1 kuus (2 nr.nr.)	„ 80.—			
Üksiknumber	„ 40.—			

Tellimisi wõtawad vastu kõik postkontorid, raamatukauplused ja „Romaani“ esitused.

Nr. 15 (105)

August 1926

V aastakäik.

Rani amulett.

Saksa kirjaniku H. Courths-Mahler'i romaan.

12

Selle wälki taant otfis ta isenelele kaitset ja warju. Si Fredale tundus see wormilik külmus seda walusamana, et Gerhard tema vastu oli olnud teistfugune.

Mönikord küstis ta eneselt otse koftudes, kas ta temale wähest ise selleks polnud mõnesugust põhjust annud, et ta nüüd teistfugune oli. Kas oli ta wähest mõnel ennastunastawal hetkel temale oma tundeid ilmutanud ja tema armastalle nüüd parajaks näidata, milline kuristiif nende wahel aegutas?

Neid mõiteid mõteldes oleks ta häbi pärast peaaegu filjatanud.

Ja temagi jäi päew päewalt külmemaks ja wormilikumaks, et Gerhardile õige selgesti näidata, et ta temas muud ei näinud kui pehremest. Ta kohanes tema tooniga.

Ja nii kaswas nende wahel müür, kõrgemale ja kõrgemale, müür, kõrgemale ja kõrgemale, müür, mis neid lahutas ja kitsendas, nii et nad waewalt weel suutsid wabalt hingata.

Kumbki ei teadnud teisest, kuidas ta selle all kannatas.

Kord oli Gerhard, äkitselt Freda poole pöördes, küll märganud, et Freda teda surmawil filmil waatles. Aga ta ei uskunud, et see kurbus ja lein tema kohta käis.

„Wähest teab ta nüüd, mis ta armastust ähwardab ja et Hamberg temast tahab lahutada,“ mõtles ta.

Nii piinasid üksteist need kaks inimest, kes üksteisele walmis oleks olnud kõik ohwerdama. Ja nii mööduks nädalad.

Manööverid olid juba ammu mööda. Gewa oli Fredat tihti oma juure palunud ja Fredal oli nüüd enam aega kui iial enne. Ta ei teadnud, kuidas see tuli, aga Gerhard Rudenil oli talle nüüd päew päewast itka vähem tööd anda. Ta wiibis tundide kaupa direktiooni-majas, ja kui ta sealt tagasi tuli, siis kuulis ta teda küll tema toas, aga iial ei hüüdnud ta teda. Mönikord seifid kirjad, millele ta pidi wastama, juba wara hommikul ta laual, kirjilikud seletused kõrwal. Raskeid asju, mida eriti tuli läbi rääkida, enam ei olnudki ja kui ta walmid kirjad alla kirjutada wiis, siis oli Gerhard kas ära wõdi ta ei tõstnud tema poole silmiqi üles.

Nii siis oli Freda enam aega kui iial enne Gewale seltsis olla. Aga see ei meeldinud talle tugugi. Tal oli rõhuw, alandaw tunne, nagu ei wääriks ta nüüd enam oma kõrget palka.

Nii mõniqi kord oli ta ju walmis seda olukorda lõpetama ja Gerhardilt awalikult küsima, miks tal nüüd nii wähe tööd on. Aga kui ta seltsis Gerhardi ees ja waatas tema kinisele näole, siis polnud tal selleks julgust.

Rõige selle aja sees oli Gewa tema vastu jäänud endiseks. Aga filmapaistwalt ei lastnud Gerhard ennast nüüd iial Gewa juures näha,

kui teadis, et Freda seal wiibis. Muidugi märkas seda Fredagi.

Esimene ja teine lord oli ta seda arwanud juhufeks. Siis kohmetas ta. Ja kui see ifka jälle kordus, kui Gerhard enam laudagi ei tulnud, kui Gewa Freda sinna oli kutsunud, siis sai ta äkki kohkudes teadwuse, et see tema pärast sündis.

Ra Gewa märkas nüüd, et ta wenna ja Freda wahel mingisugune wastandlikkus oli tekkinud.

Mõteldes Hans Rambergile ja oma noorele armastusele, oli ta unustanud oma ümburst eriti tähele panemast. Nüüd tekkis temalegi kahtlus, et Gerhard Fredast mingisugusel põhjusel eemale hoibus.

Ja ta ei olnud ifki, kes seesuguse tähelepauku waikides wastu wõtab. Ühel päewal wõttis ta wenna käe alt kinni ja silmitses teda uuriwalt ja murelikult.

Gerhard — kas effin ma, wõi on sinu ja Freda wahel teesti midagi wõdrastawat tulnud? Ma näen, ja ei tule enam ilal teele, kui tema siin wiibib. Ja sina samuti kui tema awalbate mulje, nagu oleksid teil salawalud. Mulle näib, nagu hoitudksid sa temast meeleldi eemale. Kas wõib see siis olla?"

Gerhardi näol tuskatas surutud ärewus. Täi aega wõitles ta enesega. Siis tõmbas ta sügawasti hinge ja ütles:

"Oled dieti näinud, Gewi, wähemalt minu suhtes. See on mulle otse armas, et tse selle järele pärib. Ma ei taha kõrwale põigata, waid ütlen sulle awameelselt, et minu lootused preili von Waldau suhtes on häwinenud. Olen teada saanud, et ta armastab kedagi teist. Ja sa mõistab, et ma nüüd kõige effiti selle mõttega pean leppima, et ta mulle on kadunud ja mul tema wastu peawad olema teised tunded. Sellepärast palun ma sind, kutsu nüüd nii wähe kui võimalik teda siia, õigemini kui võimalik, mitte sugugi."

Kohkudes wõttis Gewa ta ümbert kinni.

"Mu waene, waene Gerhard!"

Gerhard raputas kergesti naeratades pead.

"Ara muretse minu pärast, Gewi, küll ma sellest juba üle saan. Ega's kõik soowid ei wõi inimesel täide minna, eks?"

Gewa surus oma põse ta käewarrelle.

"Ah, Gerhard — südamesoowid peaksid alati täide minema, sest et selle wastand wäga furb on."

Gerhard surus ta oma rinnale ja silitas ta juukseid. Raskesti langes ta hingele teadwus, et Gewigi südamesoow täide minna ei wõlnud.

"See oleks ju ilus, Gewi, aga paraku juhtub seda ainult harwa."

Neiu wajus ta rinnale.

"Ara seda ütles, Gerhard kui minu südamesoow täide ei läheks — siis ma parem sureksin," ütles ta firglifult.

Gerhard kohkus.

Kuidas suutis ta öele selgets teha, et Ramberg teda pettis? Ta ei julenud talle seda surmahoopt anda.

Hammustades huuli ütles ta põlawalt:

"Eks ole tõsi, ja ei kutsu preili von Waldaud mitte enam meile?"

Piinlik tunne seisis Gewa näol.

"Aga see paistab talle ju filma."

Gerhard waatas mõtiflehes oma ette.

"Kõige parem oleks, ja lähemid mõneks nädalaks reisile. Sulle on p'jut meelelahutust tarwis. Proua v. Roda wõib sind saata. Ja siis tuleb siin muudatus enesest. Kui sa nädalate pärast tagasi tuled, siis ei palu sa preili von Waldaud siia enam. Ja asi on liitwideritud."

Gewa noogutas wiivitades pead.

"Jah, see eht lähem. Aga kahju on mullest ometi. Pean sulle ütleva, et Freda on mulle armaks saanud. Ja ma oleksin kas wõi kihla wedanud, et ta sind armastab. Et ma nii pidin ennast petma? Aga kas tead ka teesti ja kindlasti, et ta kedagi teist armastab?"

"Jah, Gewi, üsna kindlasti. Ara rohkem küsi — mina selles asjas ei effi."

"Kui kahju! Olin seda enesele nii armsana ette kujutanud, et taist saab sulle naine. Teie sobite nii hästi. Aga kui see olla ei wõi, siis ei taha ma su südant weel raskemaks teha, waid tahan sind katsuda aidata. Täidan su soowi ja lahkun mõneks nädalaks. Aga kas wõin ma sinu su raske südamega üksi jätta?"

"Üksi toibun ma warsti jälle ja kergemini. Kuhu sa lähed?"

Gerhard lootis sellest reisisst kahte head. Esiteks, et tema äraoleku läbi ta läbi käimine Fredaga katkestati ja mujale juhiti, ja teiselt, et Gewa mõttes ka Rambergist mujale juhiti.

Gewa ohkas igatsewalt.

"Kõige parema meelega Berliini, Gerhard."

Gerhard kohkus.

"Ei, ei, Gewi, sinna mitte."

"Miks mitte? Ma ei lähe kufagile mujale nii heameelega kui sinna — seda ja ju tead."

Gerhard wõttis ta ümbert kinni, nagu oleks ta pidanud teda kaitsma raske õnnetuse eest.

"Mu wäike Gewi, see nüüd küll ei lähe. Ramberg wõiks ju mõelda, et sa tuled tema pärast."

Gewi naeratas selmifalt.

„Ah, ma ei ufugi, et talle see möte was-
tumeelt oleks. Ja õigus tal olekski.“

Tõsijelt waatas wend üle filma.

„Naine peab olema uhke — ja ennast
lastma otsida, Gewi.“

Gewi punastas.

Tüli aega wahtis ta oma ette.

Siis ütles ta ruttu;

„Sul on õigus, Gerhard. Ma ei sõida
mitte Berliini. Sest Ramberg tuleb ju jõu-
luks jälle siia. Ah, Gerhard — kuidas mind
see rõõmustab! Seda pean enesele ära tee-
nima, mis? Ja sellepärast tahan olla mõist-
lik. Aga kuhu mujale pean ma minema?“

„Mis oleks St. Moritzega, Gewi? Meil on
warajane tali. Seal olla kõik juba läinud.
Sinna mõiksid jääda neljaks nädalaks. Siis
oled kahetsa päewa enne jõulu jälle siin ja wõid
teha ettevalmistusi — muidugi eeldades, et
sulle sealne elu nii wäga ei meeldi, et tahad
ka jõuluks sinna jääda.“

Gewa naeris.

„Ah, Sumalale tänu, ja wõid jälle nalja-
tada. Aga et ma sinna jõuluks ei jää, seda
tead sa kindlasti.“

Aga Gerhard ei naljatanud. See oli tema
soojem soow, Gewa meelbige St. Moritz nii,
et ta jõuluks koju ei tule. Tema wiibis wäga
heameelega seal ja oli muidu ikka palunud, et
ta kauemaks sinna jäetaks. Ja just sellepärast
saatiski wend ta nüüd St. Moritzesse.

Nii siis otsustati, et Gewi mõne päewa
pärast St. Moritzesse läheb.

Freda kuulis seda järgmisel hommikul.
Gewa tuli tema juure ja jutustas talle, ennast
nagu wabandades, et tal enne ära reksimist
enam aega ei olla Fredat enese juure paluda.

Ja Freda ei aimanudki, mispärast see reis
ette wõeti.

Sama päewa õhtul kirjutas Gewa oma
wennale Viktorile järgmise kirja:

„Minu armas Viktor!“

Gerhard leiab tarwilikuks, et ma proua von
Roda seltsis mõneks nädalaks lähen St. Morit-
zesse. Olesin palju meelsamini läinud Ber-
liini — jõuluks siisestustid tegema. Nüüd
tuleb kõik kirjalikult tellida. Aga detsembrituu
keskel olen kindlasti jälle kodus. Ja siis näeme
üksteist warsti. Ma tunnen wäga suurt rõõmu
jõulust. Palun, terwita parun Rambergi õige
südamest — aga ära unusta seda — niisu-
gustes asjades oleb ja unustajoi. Temal peab
jõuluajal meil mugaw elu olema. Sest meie
tahame siis olla õige lustilikud.

Mõtlen weel ikka ilusatele manööwripäe-
wadele. Kas teie ka? Kas räägite mõnikord
meist? Jõulu ajal saab asi weel kenam. Randfe

aga õige pifa puhkuseloa eest hoolt. Ja nüüd
lõpetan täna. Kirjuta mulle kind St. Morit-
zesse — küll ma siis ka waстан. Ja ära
unusta parun Rambergi terwitamast — mui-
dugi ka Gerhardilt.

Südamliku terwitusega

Sinu Gewi.“

See kiri oli valmistatud Gewa palju
peamurdumist. Ja Viktor luges seda arusaada-
walt naeratades. Gewa kirjutas temale muidu
harwa ja lühidalt. Ta ta ütles enesele, et
jelles kirjas suurem osa küll oli Hans Ram-
bergile määratud. Kuna ta ei teadnud, milles
Gerhard Rambergi kahtlustas ja tal Rambergi
ja Gewa abielu wastu midagi polnud, siis
mõtles ta, et kõige targemini talitab, kui selle
kirja Rambergile lugeda annab.

„Küll ta sealt siis juba wälja loeb, mis
teda huwitab, ja mina ei satu seisuforda, et
midagi olen tegemata ja ütleemata unustanud.“
mõtles ta.

Ja kofku saades Rambergiga, ütles ta
naerdes:

„Pea sulle kodust terwiseid ütleva, õde
kirjutas. Oli küll weel midagi edasi ütelda —
kõige parem, sa loeb kirja ise. Siin ta on.
Gewi läheb St. Moritzesse.“

Ja Ramberg luges kirja läbi põksuwal
põuel ning särawail filmil.

Viktor mõtles naeratades:

„See mees on armunud. Noh, mul on hea
meel temast ja Gewist.“

Nii siis reisis Gewi St. Moritzesse.

Fredal oli neil nädalatel weel wähem teha
kui enne; waewalt sai ta Gerhardiga kofku.
Ta tundis enese olewat ütlelligse ja ei teadnud,
kuidas seda oluforda ära kannatada.

Ja Gerhard mõtles wahetpidamatult jä-
rele, kuidas wõimalik oli Fredat oma ligidalt
täitsa eemaldada. Et ta enam kaua ei jaks-
nud teda näha, seda ta tundis. Ta armastus
oli wahel ajal eriskummaliselt sedawõrd weel
kaswanud, midawõrd see armastus talle näis
olewat lootusetu. Ja ta teadis, et ta rahu
ei wõinud leida, seni kui Freda tema ligidalt
wiibis.

Aga Fredagi ütles enesele, et ta seda sei-
suforda enam ei suuda kaua kannatada. Ta
warijes, kui ta Gerhardiga rääkis, olgugi et
see harwa juhtus. Ühel päewal käis ta peast
mõte läbi:

„Wõimalik, et ta tahab abielluda, ja mina
olen temale sellepärast tüüts ees. Wõib olla
kardab ta, et noor naissekretär ta tulewasele
abikaasale ei meeldi.“

Nende mõtete juures käis külm warin sü-
damest läbi ja ta wahtis wälja lumetuisuse,

mis juba hommikust saadid möllas. Oli alanud marajane talu

Ja tema südames ärkas nagu igatsus Royapetta järele. Nüüd oli ta eneses kindel, et läheb sinna, kui peab Kronau tehastest lahkuma.

Kui ta samal õhtul Krügerite juures õhtust sõi, märkas ta, et ta pererahvas õige kurwalt talbrefutele wahtis.

„Mis Teil on? Näite olewat kurwad. Kas olete saanud paha teateid?“ küsis Freda.

Kroua Krüger neelatas äremuse alla.

„Oh, preili von Waldau, oleme ainult kurwad, et tahate meilt lahkuda. Olete meile saanud ju nii armsaks.“

Freda ajas enda nõeluga sirgeteks.

„Kes ütles Teile siis, et ma tahan lahkuda?“

„Mina tõin selle teate koju,“ ütles herra Krüger. „Alles täna kuulsin, et see wanem daam, kes nüüd direktioonimajas korrespondeerib, meie peremehele on uueks naissekretäriks määratud.“

Fredal oli tunne, nagu oleks ta alt äkitselt pörand ära tõmmatud.

„Kas teate selgesti, herra Krüger, et see daam on herra von Rudeni jaoks wõetud?“

Krüger nokutas.

„Ja muidugi, preili von Waldau. Herra direktor von Strehlen ütles mulle ise, et Teie Kronau tehastesse enam kauaks ei jää; herra von Ruden on seda temale juba mõni aeg tagasi ütelnud ja on teda palunud, temale uut naissekretäri, aga wanemat kaubelda.“

Freda wahtis tarretult oma ette.

„Kas wõin Teile sõna peale kindel olla, herra Krüger?“

Kajas, nagu oleks see küsimus waewaga ta suust tulnud.

Krüger nokutas.

„Muidugi! Herra direktor von Strehlen on sellest täitsa awalikult ja ametlikult rääkinud. Ja uus naissekretär wiibib ka juba 1. oktoobrist saadil siin. Meie uskujame, et ta on mõne direktori tarwis määratud. Aga see pole õige. Kontori teener ütles mulle, et herra von Ruden juba nädalate kaupa tema seltsis iga päew direktioonimajas oma erakontoris töötab.“

Nagu soomused pudenesid Freda silmadel. Sellest see siis tuligi, et tal nüüd nii wähe tööd oli. Ruden maksis talle palka töö eest, mille keegi teine tema eest ära tegi.

Rugistaw tunne tõusis talle kõrri, nagu oleks keegi ta kõrri pigistanud. Ja ühtlasi tundis ta ennast haawatud olewat oma uhkuses, haawatud ja alandatud ja kõrwale lükatud kui tühine tülitaja.

Kas polnud ta oma kohta rahuloldawalt täitnud? Kas polnud Ruden temaga rahul? Ja mis ei ütelnud ta seda temale? Miks ei ütelnud ta temale üles?

Wahest kaastunde pärast? Wahest ei olnud ta teda tooford lahkuda lastanud ainult kaastunde pärast, et teda äkki mitte jätta leiwato? Wististi oli ta oletanud, et tema ise koha üles ütles, niipea kui tal selleks lepingu järele õigus oli, ja siis ise waheajal enesele uut kohta otsib. Selleks lühikeseks ajaks andis ta temale siis erandliku koha, oli tema wastu wiisakas kui daami wastu, sest et nad kord aurikul olid seltskondlikult läbi käinud. Sellepärast oli ta enesele ka kohe asetäitja wõtnud — waikselt, et teda mitte haawata. Nüüd aga, mil ta oli tähtsaja lastnud mööduda, ilma et äraminekust sõnagi oleks lausunud, oli Rudenile ta waigalejäamine piinlikuks muutunud. Sellest ta tagasihoidlikkus. Alti lahti lasta ta teda ei tahtnud. Ja sellepärast maksis ta parem talle inimesele palka.

Mii harutas Freda.

Ja põlem puna tõusis ta palgele. Waeste uhkus, ta õrnatundelik, tergesti haawataw uhkus hakkas liikuma ja ajas ta pea kuklasse. Ta tõusis.

Süüa ta enam ei tahtnud.

„Ma tänan Teid selle teate eest, herra Krüger. Ja — kuna Te seda nüüd juba teate — see on tõsi, ma lahkun, ja nimelt õige pea. On tulnud ette asjaolud, mis mind sunnivad lahkuma. Mul enesel on wäga, wäga kahju, et Teist pean lahkuma. Aga ärge pange seda pahaks. Ja nüüd head ööd!“

* * *

Järgmisel hommikul ei oodanud Freda oma töötoas mitte, kuni Gerhard ta oma tuppä kutsuks. Niipea kui ta oli üliirided ära pannud, koputas ta tema uksele ja astus tema kutsel tuppa. Ta oli wäga kahwatu, aga rahulik ja kogutud. Unetusil õel oli ta enesele oma rahu, olgugi wälispidiselt, tagasi wõitnud.

Gerhard waatas ainult pealiskaudselt üles, kui ta tuppä tuli.

„Ma ei ole weel nii kaugel, preili von Waldau,“ ütles ta, arwates, et neiu temaga tahab töötada.

„Wabandage, kui ma elstitan, herra von Ruden, aga ma palaksin Teid, et mind mõne filmapilgu isiklikis asjus kuulda wõtaksite.“

Gerhard pani sulewarre käest ja waatas talle nüüd otsa. Ja nüüd nägi ta, kui kahwatanud ja tarretu neiu nagu oli.

„Palun, istuge — Teie soovite?“ küsis ta.

Sügam, wärisew hingetõmme paisutas neiu rinda. Ta jäi seisma.

„Tahtsin Teilt midagi küsida, herra von Ruden. Eile õhtul kuulsin ma, et Teie enesele juba esimesel oktoobril olete kaubelda lastnud uue naissekretäri. Sellest pean järeldama, et mul pole korda läinud Teid oma tööga rahuldada, liitati veel viimasel ajal määrgates, et mulle liig vähe tööd andsite. Mina ei wõi lubada, et mulle maksate koha eest, mille tööga ma walmis ei saa, ja sellepärast palun mind teenistusest wabastada — kõige armsam mulle oleks, kui kohe!“

Gerhard oli kahwatanud — samuti kui Freda — ja ta nägu tuifas. Seal seisis Freda — tema ees, uhke ja sirge, oma toreda, selge uhkusega, mis ei sallinud kahepaiklust. Palaw walu hoowas taht läbi, et see imetore olemus ennast oli lastnud siduda mehega, kes ta armastust ei wäärinud. Jial polnud ta walusamat walu tunnud kui praegu, mil ta teadis, et neiu talle oli kadunud. Aga ühtlasi ütles ta enesele, et tal nüüd wõimalus oli piinast wabaneda, piinast, mida neiu ligi olek temale walmistas.

Oli tõsi, et ta, Fredaga mitte palju koos olla tahtes, eemal direktsoonimajas uue naissekretäriaga töötas, kelle ta oli wõtnud eeldades, et Fredast warsti temale pruut saab. See uus naissekretär oli wanem, ilutu ja huwitusetu isik, ei olnud ta kaugeiki nii tubli ja osaw kui Freda, aga ta wõis temaga wähemalt rahulikult töötada. Kasket muret tegi temale ainult weel mõte, mis Fredast saab. Aga ta ei wõtnud ega tahtnud teda kinni hoida, sest ta jõud oli juba lõputorral.

Ja Gewagi pärast oli see parem, kui Freda lahkus. Kord pidi Gewa ometi kuulma, et Namberg tema meheks ei wõinud saada, sest et tal suhteld oli Freda von Waldauga. Ja siis ei tohtinud Freda enam siin olla.

Ta tõmbas sügawasti hinge.

„Ma pean Teile Teie küsimuse peale selge ja täpse wastuse andma, preili von Waldau. Ma tunnustan täitja Teile suuri teadmisi ja Teile väga suurt tublidust. Aga ma pean sellepärast tarwilikust, et üksteisest lahkume. Tunnistan Teile awalikult, et ma ei tunne ennest Teile juuresolekut waba olemat, sest et me kord teisel pinnal üksteise wastas seisime. Ma pean oma tunde järele Teile wastu tagasihoidlikum olema, kui seda peremees enesele tohib lubada. Ja sellepärast otsisin ma Teile waikelt asetäitja.“

Kaskesti tulid need ebapäädised sõnad, mis ta tundeid pidid marjama, üle ta huulte.

Freda oli selle löögi filmi pilgutamata wastu wõtnud. Ulfus hoidis ta jalul. Ni-

nult kahwatu oli ta huulteni ja ta finisilmad näisid ärewuse pärast olemat peaaegu mustad.

„Ja miks pole Teile mulle seda juba ammu awalikult ütelnud, herra von Ruden? Miks andsite mulle nii alandawa aja, miks ei wabastanud Teile mind kohe, kui ma, asjast dieti aru saades, ennast kohe wabastada palusin?“

Gerhard waatas talle kohmetult otja.

„Teil on õigus, kui mulle seda ette heidate. Tooford uskusin ma, et Teile kohe ei leia teist kohta, ja ei tahtnud Teid lahkuda lasta, enne kui olete leidnud teise koha.“

Freda pani käed kramplikult kottu.

„See oli Teile poolt suur lahtus,“ ütles ta hääletult, „aga — armuandeid pole ma iial suutnud wastu wõtta. Mina arwan seda wõratumaks alanduseks. Ja sellepärast palun ma ennast kohe wabastada.“

Palaw kartus neiu saatuse pärast woogas Gerhardi südamesse.

„Ma saan Teile seisukohast aru, preili von Waldau, ja austan seda. Ja mul on väga kahju, et ma seda karikat ei wõinud Teile mõdda saata. Aga — kuhu tahate nüüd minna? Ma tean ju, et olenete oma tööst. Lubage mulle wähemalt, et Teile Teile palga lasen wälja maksta, kuni olete enesele leidnud teise koha. Seaduslikult on Teil ju õigus esimese aprillini weel palka saada.“

Freda ajas pea uhkelt kuklasse. Ta oleks peaaegu kisenud tahtnud, nii alandatud tundis ta enese olemat. Jumala eest Gerhardile mitte kuidagi näidata, kuidas ta südame häda temas põles, mõteldes temast lahkumisele.

„Mitte pennigi ei wõta ma, mida ma pole ausasti teeninud, herra von Ruden. Sellest alandusest oleksite wõinud hoiduda!“

Ta wõttis tooli toest kramplikult kinni.

„Mu armuline preili, ma ei ole tahtnud Teid kõige wähematki haawata. Saage minust ometi aru, ainult mure Teile tulewiku eest räägib minu sõnadest.“

Freda wiskas tõrjuwalt.

„Ma ei wõi Teile õigust anda minu eest muretsemisest aja wõtta. Sellega saan üksi toime. Mina nõuan ainult enese filmapilset wabastamist. Kõik muu on minu asi.“

Gerhard von Ruden pigistas hambad kottu.

„Kas ei lubaks Teile mulle, et Teile muretsefin mõne teise koha wõi Teid soowitaksin?“

Aga neiu ei tahtnud temale tänu wõlgneda. Ta oli alandatud ja haawatud sügawast südamest.

„Ma ei taha Teid waewata. Juba liig kaua olen ma tarwitanud Teile lahkust. Ja mulle pole siin waja ei kohta ega soowitust —

lähem Royapettasse ja võtan kojadaami koha rani Suleih juures vastu.

Gerhardist käis läbi tufjatus.

„Teie tahate minna Indiasse — ja jäädawalt?“

„Jah.“

Gerhard filmitses teda palawail, põlewail filmil. Et neiu tahtis Indiasse minna, see teatas talle, et tal vähematki lootust polnud saada mehele, teda ta armastas. Mistiski teadis ta, et Ramberg ta oli maha jätnud ja tahtis rikkast naist koida.

Soow tõusis temas, teda finni pidada, kõigest hoolimata, ja temalt küsida, kas ta ei tahaks tema juure jääda kui ta naine. Aga ta teadis, et neiu ta tagasi lükkas. Kõik wõi ei midagi. See oli tema soo loosung, nagu ta temale kord aurikul oli ütelnud. Ja see oleks ka lõpmata piin nii temale kui neiuale, kui ta tema kae siiski vastu wõtaks. Ei — ta pidi ta minna lastma teed mööda, mis ta enesele ise oli walinud.

„Siis pean leppima. Wastu Teie tahtmist ei saa ma Teid ju pidada.“

Freda tõmbas kergendatult hinge.

„Ma tänan Teid. Elage hästi, ja palun — ütelge oma preili dele, et ma teda lasen tänada kõige headuse ja lahtuse eest, mis ta minu wastu on ilmutanud. Ma soowin temale — ja Teile — kõike head!“

Ta hääl wärises wiimaste sõnade juures. Muresehes waatas Gerhard temale. Kas teadis ta, et Ramberg Gewat omale tahtis? Nägi ta Gewat oma õnnelikku kaaswõitlejat? Tufjatus jooksis ta näost üle.

„Elage hästi, mu armuline preili. Soowin Teile kõike head kaasa. Ja andke mulle andeks, et ma Teid tahtmatult kimbatusse ajasin.“

Freda oli kahwatu kui surija. Ka Gerhardi näost oli wiimne weretill kadunud.

„Mul pole midagi andeks anda. Elage hästi!“

Ta kummardas ja lahkus toast.

Oma töötoas seisis ta tükkise aega finnisilmil ja surus kae südamele, mis raskesti põksus.

Siis ajas ta enese jälle sirgeks ja waatas tähhil, surnud filmil oma ümber.

Pikkamisi hakkis ta asjad kofku, mis talle kuulusid. Siis wõttis ta tübara ja mantli ning lahkus wästinud, raskel sammul. Lõwelts heitis ta weel wiimse pilgu tagasi tuppa, mis wiimastel kuudel ta tegewusepaik olnud.

Gerhard von Ruden seisis akna juures. Ta oli kui halmatuna kuulunud iga kobinat teises toas. Nüüd läks üks finni.

Tume hoigamine tõusis ta rinnust. Ja nüüd waatas ta temale järele — wiimast korda. Neiu läks sirgesti ja uhkesti, kuigi ta jalad maapinnalt raskesti tõusid. Ilhus andis temale wiimase jõu.

„Pea ta finni — ära lasse teda lahkuda — ta wiib sinu elust kõigest hoolimata ometi kõige parema kaasa,“ mõtles ta.

Aga ta ei liigutanud. Ja nüüd, mil ta üksi oli, taganes temast ka ta ilhus.

Ta wajas tugitoolile, niipea kui neiu ta filmist oli kadunud, ja peitis oma tufklema näo käte wahjale.

* * *

Freda läks koju. Kõik ta kehaliikmed wabisesid ärewusest, kuid wäljelt näitas ta ennast uhkena.

Ta jaksas proua Krügerile rahulikult ütelda, et ta enese kohalt lahti wõtnud ja weel tänapäew ära reisiwat. Ta tahtis wiibimata asuda oma pakkide pakkimisele.

Proua Krüger oli kohunud ja kurb. Ta ei tahtnud Fredast lahkuda. Ja süda walutas tal nähes, kui kahwatu Freda kimistanud nägu oli.

Bendawa kiirusega hakkis Freda oma asjad. Talle paistis, nagu suudaks ta alles siis jälle wabalt ja rahulikult hingata, kui ta Kronau tehastest juba oli lahkunud.

Ta ei tahtnud enam Gerhard von Rudenit kohata. Ei tahtnud teda enam näha — ei ial enam, ka siis mitte, kui Hans tõesti oma igatsetud eesmärgile jõudis ja Gewa omale näisets sai. Ja sellepärast oli küll kõige parem, ta läks Royapettasse — jäädawalt.

Ta surus eneses hirmu ärewuse maha. Kell üks läks rong. Sellele tahtis ta jõuda. Kuhu ta kõige pealt pidi sammud seadma, seda ta weel ei teadnud. Ja sellele ta ei mõtelnudki. Minult ära siit — ära Kronau tehastest! Ta tahtis istuda rongi ja teele sõita — üks kõik kuhu. Kõik muu paistis talle olemat tähtsusetu, ükskõikne.

Saades pakkimisega walmis, seadis ta enese reisiwalmis. Ta filmid langesid õnnepõhile. Kibe naeratus lehmis ta juu ümber.

„Jõle, kes ma olen! Miks ma seda weel kannan?“ küsis ta eneselt.

Aga ta jättis broshi ta kohale — rani Suleih auku.

Siis tuli rahatooja ning tõi temale hiilgawa tunnistuse Gerhard von Rudenilt ja palga kuni eelmise jaanuarini. Rohkem ei olnud Gerhard saata julenud. Aga Freda ei wõtnud sedagi wastu, waid arwestas ainult need päe-

wad, mis ta oli ametis olnud. Selle wastu andis ta kwiitungi, üle jäänud osa saatis ta tagasi.

Siis diendas ta arwed Krügeriga ja tänas neid lahke wastuwõtte eest. Ta oli oma kohwrid juba wanfriga wassali saanud. Ja ta pidi Krügeritele lubama, et neile kirjutas.

"Aga see wõib kesta, enne kui minust midagi kuulete. Ma lähen Indiasse," ütles ta.

Proua Krüger heitus.

"Mu Jumal — nii kaugele tahate minna? Ja nüüd, talwel, teete nii pika merereisi?"

"Mistal auril sõidab, seda ma weel ei tea. Seda pean weel järele kuulama. Aga mistiisti saate minult teate, niipea kui olen jõudnud Indiasse."

"Sa armas Jumal, preili von Waldau, see ei meeldi mulle sugugi. Kui nüüd Teiegi, nagu lord Teie endine perenaine, seal selle hirmsa haiguse saate?"

Freda wahtis tarretult oma ette.

"Mis sellest, siis saan rahu," mõtles ta.

Aga ta ei ütelnud seda, waid raputas tummalt ainult pead.

Siis jättis ta lühidalt ja südamlikult jumalaga ning lahkus.

Jões des jaama, tuli talle meele, et ta nüüd peab teatama, kuhu sõidab. Tarwis oli pilet wõtta ja kohwrid bagaasli anda. Ja siis tuli talle mõte, otsekohe Bremenisse sõita. Seal wõis ta mõnes pensionis seni oodata, kuni mõni soodus aurik teele läks.

Ta wõttis kolmanda klassi pileti Bremenisse. Waja oli olla rahanatusefega kokkuhoidlik.

Ja mõni minut hiljem istus ta rongis, mis ta wälja kandis laia maailma, elu ja olemise eest wõitlema.

*

Gerhard von Ruden oli mitu tundi tumedas uimastuses oma ette wahtinud.

Siis tuli uus naissekretär ja asus Freda kohale. Ta rääkis sellega, ennaft walitsedes, mõned asjad läbi ja saatis ta siis kõrwaltuppa.

Ja kui ta enesele nüüd pidi ütlemä, et teises toas Freda laua ees istus keegi wõõras inimene, siis waldas teda rõhum kurbus.

Ta fargas püsti ja ahmis hinge.

"Ta ei tohi lahtuda, ma ei wõi temast loobuda," mõtles ta, ja kõik ta mõtted klammerdufid Freda külge.

Bendama rutuga läks ta wälja, wõttis kübara ja palitu ning läks Krügerite juure.

Mis ta Fredale tahtis ütelda, ei teadnud ta weel ifegi. Minult lahkuda ei tahtnud ta teda lasta tundmatusse elusse — wõõrale maale, kus ta oma kurwa ja üfsitu südamega

pidi hullkuma. Sest kurb ja meeleheitlik oli ta olnud, nagu märgatud. Ja muidu ei olekski ta ju Royapettasje minna tahtnud. See oli meeleheitlik tegu.

Ifka kiremini sammus ta edasi, kuni ta wiimaks sügawasti hingates seisis Krügerite maja ees ja tella helistās.

Proua Krüger ilmus ja wahtis ehmatades wabriku omaniku kahwatule näole.

"Soowiksin rääkida preili von Waldauga, proua Krüger," ütles ta kähisewa häälega.

Wana daam kehitas kahetsedes õlgasid.

"Ta sõttis ära — juba tund aega tagasi — lõunase rongiga."

Gerhard pigistas hambad kokku ja proua Krüger nägi, kuidas ta näomuskliid tulslesid.

"Juba ära? Urwasin, et ta läheb alles — õhtuse rongiga," ütles Gerhard waewaga.

"Ei, juba läks."

"Kas teate, kuhu?"

"Ta ütles, et läheb Indiasse. Sinna jõudes tahtis ta mulle kirjutada."

Gerhard fergitas tänades kübarat ja lahkus wästimult, raskelt.

Proua Krüger waatas talle kohmetult järele.

"Mu Jumal, see näib wälja kui kurb südameromaan. Preili von Waldau oli õnnetu ja herra von Ruden on seda ka. Sellepeale wõin wedada kas wõi kihla," mõtles proua Krüger.

Ja Gerhard von Ruden läks pikkamisi ja kurwalt tagasi koju.

"Mis oleksin ma wõinud temale üteldagi," mõtles ta.

Aga selle juures oli tal tunne, nagu oleks päike ta elust igawesti kadunud.

* * *

Cewa von Ruden ei olnud seekord St. Moritzes wähematti lõbu ega meelelahutust leidnud, nagu seda Gerhard temale oli soowinud. Tema mõtted wiibisid wahetpidamatult parun Rambergi juures Berliinis.

Peaaegu iga päew oli ta Viktorile kirjutanud waatekaardi ja alati parun Rambergi terwitada palunud. Ja see oli terwituste peale ühes Viktoriga wästanud. Ühele kaardile oli Ramberg kirjutanud: "Kui ometi juba oleksid jõulud! Weel tial pole ma jõulufid nii wäga oodanud. Teie alandlik Hans Ramberg."

Ja Cewa oli selle peale wästanud:

"Siin pole ilm sugugi jõululaadi — kõik on lumes ja jääs. Jõulud pole enam kaugele ka mina ootan jõulufid nagu ei tial ennemalt."

Proua von Roda oli juba ammu märganud, et Rambergi ja Cewa wahete midagi oli telli-

mas. Aga kuna wennab sellega nähtavasti pärit olid, siis põlnud temalgi midagi selle vastu.

Ja siis tuli Gewale Gerhardilt kiri.

See oli järgmine:

„Minu armas Gewa! Et sul koju tulles palju ei oleks küsida, siis teatan sulle kirjalt, et preili von Walbau Kronau tehasest on lahkunud. Nagu tead, olin ma neil päevil, mil ma weel lootsin, temal asetäitja võtnud. Selle on ta teada saanud ja tundis enese olevat üleküps. Ta uhtus ei lubanud talle lauemaks jääda. Ta nõndis wabastamist ja — mina lastsin ta minna — sest et ma ei suutnud teda enam iga päew näha. Ta tahab minna India'sse Royapetta rani juure koladaamiks. Sina aga ära minuga temast enam räägi, ma palun sind seda mitte teha.

Loodetamasti lõbutsed ja hästi. Jää sinna, niikaua kui seal sulle elu meeldib. Minu pärast ära muretse. Terwita minu poolt proua von Rodat ja ole ka ise südamest terwitatud.

Sinu wend Gerhard.“

Gewa luges seda kirja kurwa südamega. Ta tundis oma wenda ja teadis, mis ta süda ütles, kuigi ta ennast näitas ju'gena. Tema ei jõudnud enam St. Moritzi'sse istuda. Mõne päewa pärast sai ta aeg nii kui nii ümber. Ja ta teatas proua von Rodale, et tahab wiibimata koju sõita.

Ja nii jõndis ta weel paar päewa warem koju, kui Gerhard teda oli oodanud.

Silmanähtawalt elati Rudeni villas ifkogi endist moodi. Ja ometi oli kõik muutunud. Hilgaw õnn oli sees majas surnud, ja see rõhus meeli.

Gerhard katsus ise oma walu unustada, Gewa eest muret kandes. Ta süda oli raske, et nüüd ta ta õe saatus otsustusele tuleb. Jõulud olid ligidal ja juba mõne päewa pärast oodati Viktori ja Nambergi.

Päewast päewa oli Gerhard ifka edasi liikunud Gewale ütlemise, et ta oma soowid ja lootused Nambergi suhtes peab hauda ajama. Nii tihti kui tal kawatsum oli seda teha, tõmbus ta süda kofku. Ta nägi igatsewat hiilgust õe filmis, nägi salapäraselt ootust, ja ei wõinud rääkida. Tema enese arust paistis ta olevat nagu timukas, kes pidi häwitama õitswa elu.

Kord ütles ta õele, argu ta oodatud õnne peale liig kindel olgu, sest teadmata olla ju, kas Nambergi süda weel waba on.

Kuid Gewa raputas siis waid pead ja naeratas.

„See on ju ometi selgesti teada, Gerhard, kui armastatakse. Ja tema armastab mind samuti kui mina teda,“ ütles Gewa.

Ja Gerhard jäi wait.

Ta pidi asjad nüüd nii minna lastma, kuidas nad läksid. Aga ta otsustas Nambergile mõista anda, et ta temalt ootab, et ta tema õde rahutuks ei tee. Ta tahtis talle märku anda, et abienu tema ja Gewa wahel wõimatu on ja et parem on, kui ta tagasi tõmbub.

Tehes selle otsuse, jäi ta rahulikumaks. Nii wõidi Gewa ta ilusast unenäost kõige wäheha waluga terneks teha.

Gewa oli nüüd egarasti wiimseid ettevalmistusi tegemas, ja kuna Gerhard ennast oskaks rõõmlamaks sundida, siis jäi Gewa temagi pärast rahulikumaks. Pühapäewal enne jõulu oli direktiioonimaja suurtes saalides määratud kingituste päew tehaste töölise ja ametnikkude lastele. Seal olid Gewa, Gerhard ja proua von Roda alati tegewad. Nii ka sel aastal.

Ja pidu lõppes, nagu alati, kõigile rahuldawalt.

Tulles sel õhtul peolt koju, saabus Viktorilt telegramm.

„Jõuan Namberg'ga homme õhtu kell seitse Kronau'sse. Palun wankert jaama. Viktor.“

Gewa nägu õhetas.

Ta wajus Gerhardi rinnale ja jooksis siis ruitu toast wälja — ümber riietuma, nagu ta ütles.

Tõsifelt aga wajus ta oma toas õtiwanile ja peitis nõo läte wahela.

„Ta tuleb — ta tuleb!“

Nii helises ja laulis ta süda.

Järgmisel päewal tegi proua von Roda püha külaliste wastuwõttuks wiimseid ettevalmistused. Gewa käis rahutult ringi. Tema karsituse jaoks näis see päew olevat liig pikk. Digel ajal saatis Gerhard auto jaama ja kümme minutit pärast kella seitset peatas auto mõlema herraga Rudeni villa ees.

Ja kui Gewa ning Hans Namberg siis üksteise kättest liini hoidsid, üksteisele särawatesse filmadesse waatasid, siis teadsid nad, et nende südamele wahelt oli langenud wiimne wahesein, et nad üksteist armastasid õige ja ehisa armastusega, mida surm ja hädagi ei suuda lahutada ja lõpetada.

Namberg otsustas nüüd eneses mitte enam kaua wiivitada, waid warsti selgusele jõuda. Ja kui aus mees tahtis ta eesti minna Gerhard von Rudeni juure ning temale ütelda, et ta Gewat armastab ja luba palub teda kofida.

Ta oli saanud Bremenist kirja Freda oli temale teatanud, et ta kohalt lahkunud, margaes, et herra von Rudenil piinlik õlnud tema vastu seltskondlikult esineda. Siis oli ta oma kirjas edasi ütelnud:

(Järgneb).

Tuli foos.

Saksa kirjaniku Luije Weßfirsch'i romaan.

1

I.

See oli möödunud aastaja seitsmelümmendates aastates, mil lai soomaa Oste, Hamme ja Wümme wägel enamale jaole saksa-maalastele sama tundmata oli kui walge koht Aafrika kaardil, millele oli kirjutatud „alles uurimata“ ja mis kõigile kooliõpilastele tol ajal palju nalja tegi. Küll olid juba aastal 1720 wärskeltkaewatud kaanaliite kaldale eimesed asundused asutatud ja aastaja jooksul sinna weel hulk uusi asundusi juure loodud, aga Napoleoni sõdade ajal ja hiljem jäi asumine sojku ja noorel Saksa riigil oli tungiwamaid asju asjada, kui hoolida neist kummalikestest, waikestest inimestest, kes oma kõrbes nagu muinasmaal enese ette elasid, Breementi linnarahwale ja külarahwale mereäärises madalikus waewalt muidu tuntud, kui selle läbi, et nad neile korralikult oma kaupä käisid paksumas. Musta turwast, jeda wäärtuslikku küttainet, wedasid wileksates paatides ja rasketes wanrites linna walgetwerd sooelanikud, kuime-tud kujub nahkpruuni näoga ja kitsa, kõwera ninaseljaga. Mustad sooelanikud pakusid kase-luude ja puulustikaid. Need olid wäikesed ja elawad inimesed terawate hääreilmadega ja suurte põsetontidega. Nende tuletul pidid head majasemad walwama, et mõni kana wõi pörjas ühes uendega ei lahkunud. Nii palju teadis igamees.

Ja palju enam ei teadnud ka kõrge politsei Politseinikud ei teeninud heameelega seal maal, kus teid wähe ja kuhu nii mõnigi mees oli läinud, et sealt mitte enam tagasi tulla. Seal leidus kohte, kus näljane maa matas oli inimeste järele. Näägiti ka kuuldest, mis õhust läbi jooksid ja millest ei teatud, kust nad tulid, aga alati sihti tabasid.

Soo ääres seiswatel asundustel olid kooliõpetajad, ja nende lapsed käisid mõnes madalikulülas õpetaja juures leeris. Soo südames seiswates asundustes, eriti mustapealiste hütides, on paljud sündinud, on oma elu mööda saatnud õieti, mõnikord ka pahasti, on abiellunud ja surunud, ilma et mingisugune asutus nende nimed ja tegusid tial oleks registreerinud.

Uga kui ka nende sooelanikkude elust waewalt teateid tungis ümbriksesse, ometi ei olnud see elu neil sugugi rahulik. Ribedasti ja wahetpidamata käis seal wõitlus walgetwerd asundikude ja maa mukslastelaadi ürgelanikkude wägel, ning werine waenus ja kättemaksuhimuline

wiha lahutasid ka walgewaterelli omakeskel. Alalises wõitluses olles inimlikkude wastastega ja kangekaelse loodusega, oli kaswanud seal tlelaadi rahwas, tujukas ja jõuküllane nagu pind, mida nad hariwad, kinnine nagu soo waiw ulatus, raske nagu pilwed, mis aastas kahetsa kuud oma tippe tema peade kohal lastis rip-puda, ja täis waiwseid, halastamatuid katastroofe, nagu lumefulamine, mis kewadel maa üle ujutas ja tihti ühel ööl aastate tööd hä-witas.

Kõige pahema „kuulsuse“ kirjast Kurabisoo külade hulgas seisis Fünshauseni küla. Tema oli üks noorematest asundustest, ja need, kes siia eimestena olid oma hütikalgid maa sisse rannanud, olid enestest paha kuulsuse järele jät-nud maailma, kust nad — mitte alati waba-tahhikult — olid lahkunud.

Selle küla wiis talu seisid laias ringis, nagu hobused koondunud, kui neid hunt ahwar-dab. Nende taga poolringis jooksis kaanal. Põl-lud ja heinamaad seisid iga talu ümber, ja laia wöna ümbritses asundust Kurabisoo kõige metfikum osa — tühi, tasane, siin-seal taetud kasepöösastega ja siin-seal ka kumerate kõngas-tega, mis wälja nägid nagu mõned wanaaja hanamõlwid. Need külad olid mustapealiste elanikkude hütikalid, mille omanikud soo äärest itka enam soo südame poole olid aetud ja kes nüüd selle wiimse asundusega wiimse maalapi pärast ägedat wõitlust pidasid.

Kõrgete seeditte ja tammede latwade all seisid sügawale ulatama õlgatusega külawanema maja. Maja, õu ja aed näitasid, et sin ohjad kõwasti olid peremehe käes.

Tõepoolest olid kort Nedderbrint'i kanged küünarnukid. Ta oli eimestest tõusnud oma kangekaelsete kaaslaste keskel, nurimatu seaduse põhjal, mis kõige terawama otja itka läbi lööb.

Ta oli Fünshauseni tulnud sulasena ja oli hiljem Janseni talu peremehe lese kosinud. See tõi talle kaasa talu ja see oli hea. Uga ta tõi temale ka kaasa kadunud peremehe tütre ja see polnud sugugi nii hea, sest et talu õiguse pärast sellele kuulus.

Kort Nedderbrint' oli asjad nii wõtnud, kuidas nad olid, ja walitsenud peremehena, nii, kana kui ta wõõrastitart weel laps oli. Ja ta töötas edasi peremehena, — kui Gewa juba o-

suureks kaswanud ja tema ema, kes Kortile tats poega sünnitanud, loopalawikku suri.

Kui asunbuse wanad üksteisega juttu ajasid, siis räägiti salamahiti ka sellest küsimusest, mis siis saaks, kui Gewa lord peremehe maija toots.

Wiis aastat tagasi oleks see peaaegu sündinud. Tooford püüdis teda omale wendad Clüverid, kes ainsas, teisel pool kaanali seiswas talus ühisloos maja pidasid, seal kus Wümme teratra käänatu teeb, ringi, millest kaanal läbi lõikas. Äkki oli Gemmo, see wend, kes Gewale enam meeldis, kadunud Geshe Weikkopp ütles, tema olla soos kõledat karjumist kuulnud. Ja kuulujutt käis ringi, et wanem Clüver olla noorema armukadeduses maha lõõnud ja soosse matnud. Täpsemat midagi ei teatud. Ei tülitatud kohutki. Keegi ei wõinud ju midagi tõendada. Nyatahes oli wennaapmine isegi soela-niklude laia jüdametunnistuse tarwis liig kõwa päla. Ilabusaldusest ja tõrjest olid nad sõnatult ehitanud walli eneste ja järelejäänud wenna wahele, olid ta tasefesi aga wahelult majast ja külast wälja wõõrile tõrjunud Gewa Janjeni oli ikka weel neiu ja abiellumata.

Oli pühapäew, kare kewadepäew, aga lumi oli juba sulanud. Rohumaa näitas juba rohkeat wärwi. Nga puud strutasid weel raagus offi üles kahwatustulise taewa poole.

Külawanem oli kutsunud koosolekule. Kõigist taludest tulid küsedad kujud pühapäewaknes, pikk piip suunurgas, Janjeni talu poole. Seal kiskusid üks pois ja tüdruk suure wärawa ees, teine teisel laua otsal, mille keskpaik pakule pandud. Wiiteistkümmne aastasel poisil, Nedderbrinki nooremal pojalt, olid kawal nagu ja tulipunnafed juuksed. Kas aastat wanemal tüdrukul olid hea warja koidid. Ta lapitnud haine kaub ulatas waewalt üle põlwe. Siimine pihit mis eest lahti, lastis all näha jämedat jalki. Ta nagu oli kitsas ning kahwatu, tunlest ja päikelest täitsa kõrmetamata, ja ta juukselalgad, mis otsaesisel üles ja alla lehwisid, järepsid kui tuhm hõbe. Wärwi, põlewat värwi oli ainult ta kitsastel huultel ja filmadel, mille terashall järe oma walida. Imega waatajat oise ehmatas. Kuidas ta seal laual üles ja alla kõikus, oli tüdrukus midagi märtstunule lumejahedusest, wallatusest ja üleannetusest, ja mõni maaler oleks ta tagajärjelalt wõinud asetada tantsumate Udumäe kuninga tütarde ritta.

Siimine asunit, kes Janjeni talu poole sammus, oli Rainer Henz, kaheljakümne aastane raut, kel nahk kontide ümber tolgendas kelle muumia näo ümber lumiwalged juuksed rippusid. Minult ta filmadest järeas omatahtlik elu. Tema poeg Shorse, kes tats sammu tema taga käis,

teadis sellest midagi pajatada Shorse oli juba ligi kuuskümme aastat wana, aga ikka weel kutsuti teda „poisiks“ ja käidi temaga ka niimoodi ümber. Raut warus nagu raskesti koormatud turbapaat purjebe all, sest ta oli juba kahkonet pidanud napsupudeliga, mis soos on rõdmujagajaks.

Henzele järgnes peaaegu kanna pealt Klass Dählmeier, wäike, rippuwate põskedega, mille wahela juhni naeratus näis olewat kinni külmanud. Noorena oli ta olnud kufagil Hamme kaldal kõrbes parwemees. Kahilemata oli ta seal palju raha teeninud, sest äkki ostis ta enesele Fünshausenis asunikutoha. Tema ja ta naine olid soos kõige suuremad tüsfajad ja petjad, aga oma wahel eeskujulik paar.

„Kas pole nii, ema?“ küsis Dählmeier igakord, kui ta oma pörsjad wiis marka kallimalt ära müüs.

„Ja kas pole nii, isa?“ küsis ema Dählmeier, kui ta laenatud piimafortna eest poole kortnat tagasi andis.

Kolmandana ligines üle nõmmeseljandiku Krishan Bollmer, mees, kel härja turi ja pulli koidid. Etalgsed tõmmud juuksed olid tuul, päke ja wiim temal punataks pleekinud. Kulnud sügawaleiswate filmade kohal puutusid peaaegu kolkku. Ta fibritas otsaesist ja pigistas huuled kolkku nagu alalises wihas. Temast räägiti, tema olla nooreseas ühe wafika wõõralt karjamaalt kaasa wõtnud — wõrreldi süütu kuulujutt, mis enam pilget kui wiha äratas.

Wiimsena tuli, nagu see tema seisuse kohane, Fünshauseni ninimetatud koolmeister, endine inwaliid-sõdur, kes, sest et wäike asunbuse naturaalmaks küllalt rikkalik polnud, oma ameti kõrwal ehl õigemini peaaesjalikult palju kasulikumat korwipunnuja ametit pidas. Tema pistillute koolimaja, mis koos seisid toast ja kiteselaudast, seisid keset wiletsat aiakest külawanema ja Clüveri talu wahel. Nga Clüveri talu, wites külas, seisid tühti, sestsaadik kui Gerd Clüver oma kaasklaste meelepaha eest oli põgenenud Brecmentisse.

Ergul tüdrukul liiklaual oli iga tulija jaoks oma pillesõna waruks. Suurepärase liialdusega aimas ta wana Henze purjelitgutusi järele.

„Kas pole nii, ema?“ küsis ta üle aia isa Dählmeierile wastu ja küsis Bollmeril anpaktsust warastatud wafika järele — wiimast muibugi tasafest, sest Bollmeril oli raske käsi.

Tema punajuukseline kaastituja naeris lõginal.

„Di Walle, sibukest suud kui sul pole siin soos kellegil teisel!“

Äkki kargas tüdruk eriti kõrgele õhusse ja hõiskas:

„Klass, mis saan ma pulmades?“

Oma terava lõuaga osutas ta tahapoole aiataele, kus kats noort intmest parajasti wiimse päiksekulla käes jalutasid, lühike jõmmakas pois ja ümmargune tüdruk, nagu seda soos muidu harva leidub, nagu kui veri ja piim ja juuksed kui küpse ruffikõrs.

Klass waatas taha ja ta kavalatesse filmadesse tult rahutu põnemuse ilme.

„Kas arwad, et asi seekord tõsiselt lähed, Malle?“

Malle nokutas pead.

„Jah, Klass, sinu isa peab nüüd talust warsti lahkuma. Aga enne seda — ai!“

Paar oli seisma jäänud. Poiss kahmas roheline ofa järele, mida neiu käes kandis, Tuulekitrusel oli Malle lanalt maha karanud. Koeraputka juure jooksnud ja seal karwase õue koera lahki teinud.

See jooksis nüüd kui nool paari juure, ja kuna ta poisile hambaid nättas, pühkis ta oma käpad, mis loomuda täis, neiu pühapäewariiete peal puhutaks!

Kõhkus katsus neiu ennast kaitsta. Ja siis wahtis ta wihaselt maja poole, kus aga kedagi polnud näha.

„Kui sa enese ka ära peidad, üleannetu, omelt tean ma, kes mu riided nüüd ära rikkus. Kui sa poolgi nii wiirgasti töötaksid, kui wiigurid wälja mõtled, siis oleksid wäärt seda leiba, mis sööd. Aga ma kaeban isale.“

Nehwärawa tagant wahtis Malle kitsas nagu wälja.

„Tee seda, Gewa Jansen! Wististi! Usud wist, et ma sellest hoolin?“

Gewa mahedaltwaatawad filmad täitusid pisaratest.

„Selle häbematusse üle wihassta enda kas wõi furnuks!“

„Ei,“ ütles pois ja pani oma käe rahustades Gewa käsiwarrele, „ei. Mis pagana rohukirts see õiet on, kes siin teie talus niisugust wallatust teeb?“

„Kriitlikust halastusest on isa Malle Henderseni sitta wõtnud,“ kurtis Gewa. „Tema wanemad tulid mere äärest ja tahtsid sitta elama ajuda. Wõimalik, et sa oled nende majalogu waremeid näinud. Nad surid juba esimesel aastal ja wälke Malle jäi üksi maha. Sitts pidi isa ta küll oma juure wõtma, sest ta oli ju külwanem ja sugulast Mallel ei olnud. Aga kuidas ta selle heateo tujub. Sihnkest wõllarooga ei ole kusagil mujal; seda wõid sa uskuda, Karl Gofewish.“

„Saatte ta teentma,“ andis Korl nõu.

Jälle ilmus Malle nagu wärawa tagant.

„Lase aga läia. Mul pole selle wastu midagi. Sest hullem kui siin ei wõi elu kusagil olla. Ei, Breemendis on see koguni tore. Rahju ainult, et peremees seda ei taha.“

Noorpaar ei waadanudki häbematu kilgihääle poole tagasi. Nad pöörsid aeda ja sammusid aegamisi kitsast kisteed mööda alla. Waewalt rääkisid nad.

Poiss silmitses peenraid, kuhu warsti juurewili tõusis, silmitses wanu wiljapuid, mille õksad igal sügisel saagi all paendusid. Ta lastis pilgu lehwiada üle sammetrohelise talweorase ja üle aasa ning pööras nad siis weetlewale neiu oma kõrwal. Et keegi weel ei olnud tulnud enne teda seda talupärijat kostma! Kui lollid olid poisid! Tõsi küll, oli olemas tume lugu kadunud kosilasest, Gemmo Glüwerist... Aga mis süü oli siis neiu, et ta kosilase wend oli nii äkilise wiirgaga? Kas oli ta talu sellepärast halvem, et kats inimest tema pärast olid üksteise elu kallale lippunud?

Waheajal awas Kort Nedderbrink koosoleku. Kitsas toas istusid kuus meest ümmarguse laua ümber. Piibud suitsefid. Kort Nedderbrink walas neile isegi napsu klaasidesse.

„Selleks, et suutäie paremini suudalste alla kugistada. Nii kõwa on ta.“

Ja siis asus ta asja juure.

„Mõtlege järele. Kõne all on jälle Gerb Glüwer ja tema talu.“

„Kus asunduses midagi paha juhtub, seal on itka jälle Glüweriga tegemist,“ ütles wana Henze. „Pagana wastikud istud!“

„See on tõsi. Wanamees oli kare mees ja tal oli alati kellegagi tüli. Noh, ja mis ta pojasse puntub, siis teame juba. Ja meie seas ei olnud kedagi, kes ei oleks rõõmustanud, kui ta siis ära Breemenisse läks.“

Munitud imesid plipu ja nokutasid pead. Nad olid kõik oma peaga, õigust täis ja napsu pealuuga. Aga Glüweritel — neil oli kurat lehas.

Nedderbrink jatkas:

„Nagu teate, on ta ennast siis ka Breemenis warsti nii ülewal pidanud, et me ta sinna heameelega jätaksimegi.“

Rollmer librutas oma kortsus kulme weel enam ja wõttis piibu suust.

„Ta istub seab küll wist wangis? Mis?“

„Juba poolteist aastat,“ kiinitas Nedderbrink. „On kellegi walge päewaajal maha löönud sadandete tunnistajate ees. Rauhti — jäh sulle! — See lamas maas oma weres ja pääses waewalt eluga.“

„See on —“ algas noorem Henze aralt.

„Ja aga hüüdis talle lohe walele:“

„Pea suu, kollanoff, kui kogenud inimesed nõu peavad!“

„Tahsin ju ainult tähendada, isa, tema talust on kahju ja häbi —“ kaitfes naast Ehorse Henze.

„Seda lafe ütelda täiskaswanutel,“ otjus-tas Henze. „Boiss lohtiseb kui harakas.“

„Jah,“ kiitis Dählmeier Ehorse juttu, „Clüveri talus kaswab umbrohi kui metšas. Wana Wöbte, see waene inimeselaps, ei jõua seal üffi midagi teha.“

„Sul on õigus, Dählmeier,“ wõttis Nedderbrink jälle sõna, „see on patt Jumala wastu ja häbi kogu meie asundusele, et Clüveri talu nii lohakile on jäetud. Ja sellepärast tahin ma kui külawanem selle wastu wälja astuda, sest et see minu kohus on. Kirjutasin Gerd Clüverile wangikotta kirja, sest et ta aeg warsti mööda saab, ja tegin talle ettepaneku, etma ta koha ära ostan, sest et ilmas igale mehele raha waja on ja selle eest wõib pisut rõõmu leida. Tal ei wõi mingit lusti olla weel kord Fünfhausenitulla, ei wenna pärast, ei selle uue häbi pärast, mis ta Breementis enese peale on tõmma-nud. Usun, et tegin õieti ja te mulle õiguse annate, naabrid.“

Ta peatas ja waatas laua ääres istuwa-tele meestele. Igauks neist pomises heakskiitwatt. Õieti imestasiwad nad kõik külawanema teguwisil üle, kes neile sellest polnud sõnagi lausunud. Aga nad oli harjunud, et külawanem Nedderbrink neist ikka ninakaugusel ees oli.

Noor Henze julgus kahelda.

„Kas siis Clüver tõesti tahab oma waran-dusest igawesti lahutada?“

„Ja raputas ta kätt.“

„Pea juba kord suu, poisu!“

„Ei, tema ei ole sellega nõus,“ hüüdis Nedderbrink lauale lüües. „Siin on ta kiri, mille ta mulle wastujeks saatis. Ja sellepärast kutjustin ma teid, naabrid, stia, et teile kirja ette loen ja telegi nõu pean. Seda kirjutab Gerd Clüver siin.“

„Olen sinu kirja õieti lätte saanud, küla-wanem, ja sinu arwamist, nagu sa kirjutad, lugunud. Aga minu arwamine on, et see asjatu ja kasutu oli, et ma asundusest lahustin, arwa-tes, et Breementis olen samasugune inimene kui teised ja mingisugused neetud jutud mulle stia enam järele ei tule. Andsin sellele kaaba-kale, kes mulle seda meele julges inletada, hea mälestuse. Aga ma ei wõi kõiki inimest, kes sedasama arwawad, ju maha lüüa. Ja et siis sellel mingisugust wahet ei ole kas ma Breementis olen wõi Fünfhausenis, siis ei saa ma aru, miks ma peaksin töötama mõnes wabrikus wõi mõnele teisele, kui mul ju olemas on oma

maa, mida ma wõin harida omale. Kolme nä-dala pärast lõpeb mu wangistus ja siis lähen ma jälle koju tööle, meeldigu see Fünfhausenis wõi ärgu meeldigu. Ja sellepärast et wõi ma oma kohta sulle müüa. Gerd Clüver.“

„Pagana leppimata poisu!“ ütles Wöbmer ja hõõrus oma otsaesist.

Siis waiksid kõik.

See oli rumal asi. Külawanem ei saanud sellest aru ja uenad ta mitte.

Matuse aja pärast ütles wana Henze aegamisi:

„Mis inimesele kuulub, see on tema oma. Tahab Clüver tulla, meie teda takistada ei saa.“

„Ei,“ nokutasid teised, „takistada me teda ei saa.“

Nedderbrink waatas päikese wiimseesse põik-tiitresse, mis wälkkest aknast sisse langes ja põrandale punakale joone maalis. Kuid keegi enam siin ei rääkinud, waid kõik waikselt piipu imestid, algas ta:

„Naabrid, inimene ei pea oma sõrme pistma erilaStepeessa ja kes nõgestest kinni tahwab, saab kõrwetada. Minule, Korti Nedderbrinkile, on see üks kama kõik, ta Clüveri talus istub Gerd Clüver wõi keegi teine, ja ei keegi teist. Aga, naabrid, mina wastutan siin meie asunduse hea nime ja lugupidamise eest, ja meie asun-dusele on ühe wennatapia ning wangitaja elaniku stinolek häbits — ja ma ei tea, kas me wõime lubada, et meie asunduse hea nimi saab rüwetatud.“

Henze raputas pead, uii et ta walged juuf-sed lendasid.

„Keelba ja teda ei saa, Nedderbrink.“

„Kui nüüd keegi tõuseks,“ ehtas Nedderbrink tasakelt, „tõuseks ja wiiks Symmo Clü-verti wana kadumiseloo Breementi kohtuherrade kõrnu —“

Aga nüüd raputasid kõik energiliselt pead. Tsegi nende käed läksid piibu küljest lahti.

„Seda mittel! Meie stia asunduse poliitseid ei ihka. Meie ei tahtnud poliitseid wiis aastat tagasi ja et taha teda ta nüüd. Uhelgi tingimisel ei taha meie teda!“

Nedderbrinki silmi tekkis säde.

„Kui teie arwate, et küla suu pab pidama iga kaabaka kohta, kel tükite maad omanduseks on, siis ei saa ma aru, miks me juba ammu pole hääle õigust annud tataritele-mufflastele — wennatapiast nad halwemad ei ole.“

Dählmeier tõstis oma ümmarguse õunanäo.

„Minu arwamine on,“ ütles ta astmasti pliksuwat häälel, „et Gerd Clüveril meie juu-res palju ei meeldigi. Tuleb ta kui tormituul, ilma et keegi teda oletaks oodanud, küll ta siis

ühel päewal jälle ka tormituulena kaob. Glüverid juba paigal ei püü."

Nüüd selgusid kõik tumedad näod ja läksid kavalale naeratusele. Dählmeier oli naela pea pihha tabanud.

„Gerd Glüverile Zünshausen kord juba ei meeldinud. Tõokord ei leidnud ta enesele kogu soost sulast. Tema talu on muutunud metsikuks. Kui ükski naaber teda ei alta, küll ta siis töösti juba warsti tüdineb. Tulgu ta, Nedderbrint. Siia ta ometi ei jää.“

„Hea küll, naabrid,“ ütles Nedderbrint, kes tulemusega täitja rahul ei olnud, „kui see teie kõigi arwamine on, siis pean sellega leppima. Tulgu ta siis wõi ärgu tulgu, minule on ta õht — seda wannun ma.“

„Meile on ta niisama õht.“

Nad tõusid, rahuldatud ettekujutusest, kuidas nad wastumeelse külalaste oma tumma tööjega talust ja külast jälle wälja kihutawad. See pakkus waheldust ja tegi na'ja pikal suwepäewal ning andis head jutuwainet õhtutihihiuuitsetamisel.

2

Oli möödunud kolm nädalat.

Kaased olid roheliste riietunud ja nende walged tüwed sädelesid pidulikalt päikese käes, kui Gerd Glüver pärast witeaastast äraolekut pruuni kanariku wahelt oma koduküla poole rändas. Ta oli luimetu mees, pikast wangistusest kahwatanud näonahaga ja walgjate juustega. Õht ta kandis küllalt küürus, näis ta tugewatondilistes kehaliigetes ja kumwas fritsi-peas tagawaraks kogunud keha- ja tahtejõud ometi wõimalust ootawat tegutsemisest, kuigi see oli praegu peidetud wäsinud lootusetuse tuhakorra alla. Peas ja meeltes kandis ta veel wangimaja waitet tumedust, mis oli järgnenud wabrikusaalide walgule tumedusele, ja nüüd tundis ta peaaegu ehmudes soo laia ulatust ja waba, karmi õhku, mis teda ümbritses.

Mälestusedki, mis koduküla nähes tema hinge kerkisid, polnud sõbralikud. Ematu lapsepõli tüll ja joomisõimulise isa waltsuse all, siis — liihite päiksepilt! — põlewä, kirgliku armastuse aeg ilusa Gewa Janseni wastu — seegi kihwtitatud ja halwakstehtud närinwa armuladenduse läbi oma paremaks arwatud wenna peale — wiimaks, järstu allajähwataw wälk, mis minewiku purustas ja tulewiku maha mat- tis, tume wägiwallategu, millele see wend õh- wriks langenud ja mis nagu kirstukaas rli lan- genud ta õitswale noorusel ja nagu kirstu-

kaas pidi lämmatama tema edaspidise elu ja arenemise.

Nüüd tõusid juba otse tema ees Henze maja õlgatusele seiswad niferdatud hobusepead üles walgjastuime taema poole.

Witwitades jäi Gerd seisma.

Nüüd algas temal küll nii ütelda witsjadega warustatud inimesteridade wahelt läbijooks- mine, millest ta linnas oli lugenud raamatute- sti, mis ta enesele wabriku raamatukogust oli toonud pikkade õhtute lühendamiseks. Sest ta oli efsalgul kõrtsidest hoidunud ja palka hoid- nud. Wõimalik, et oleks parem olnud, kui ta oleks koju tulnud mõnel äripäewal. Nüüd istu- sid wanad puhates oma maja uste ees. Peatee ääres kaswawate kaskede all lonkisid noored. Waewalt tundis Gerd veel üksikuid nägusid. Wiis aastat teewad lastest täisealised.

Uga seda nägi ta selgesti, et kõigi nägu- dest kaks silma temale wahtisid armutu undis- himuga, halastuseta jahihimuga ja jahiroõmuga, millega kütt oma wapustatud saagi wiimast meeletikklikku wõitlust filmitseb.

Ta ajas pea kullasse. Ta pidi neist läbi minema! Sest temal oli õigus minna. See oli tema tee samuti kui teiste tee. Teistkorda ei last- nud ta ennast enam oma kodust wälja ajada!

Nii sammus ta tummalt ja teretamatult läbi inimesteridade, kust ükski käsi talle wastu ei sirutunud, ükski suu teda ei terwitunud, ja wastas wihapilkude peale pilkudega, millest wälja kiirgas trotslikkus.

Nüüd seisid ta Henze talu ees. Kogu pere- kond seisid nse ees, kahesajakümne-aastane isa, tema poeg, „poisu“, selle poeg, naised, lapsed, lapselapsed, lugematud kui Abrahami seeme. Ja kõik need inimesed pöördsid, kui Gerd Glüver lähenes, talle selja, kõik üles taewa poole ühele punktile wahtides, nagu lendaks seal mõni imelikud, kel kullawarandus küünte wahel. Mõ- ned neist selgadest wabisesid tagasihoitud naerust.

Mööda!

Nüüd tuli Janseni talu.

Nedderbrint seisid seal üksi, nagu tee poole. Ainuski joon polnud muutunud möödunud wite aasta seal sees sel karedal habetumal näol, millele kõik jooned olid sisse lõigatud nagu noaga. Kaks sammus tuli küllawanem tulijale wastu. Ta tségi rääkis.

„Ma ei tea, kas keegi sulle su kodukülas tohib ütelda tere tulemast, Gerd Glüver. Kui awameelne inimene olen ma seda sulle kõik ütelnud ja pean kordama, et ja oleksid targemini teinud, kui oma õnne oleksid otsinud kufagil mujal maailmas. Minu nõu wastu tahisid ja siia tulla. Nüüd pead asjadega lep- pima, nagu nad siin on.“ (Järgneb).

Tom Potteri usurännak.

Hollandi kirjanik Maarten Maartens.

Kaugel väljas üksikus rabas, kaugel inimliku ühiskonna wiimastest wiletsatest tunnustest, kaugel wiimastest kõrtsist, mis eelwahina kauget rändajat enese poole meelitada püüab, kaugel väljas, ümbritsetud penikoormate üksindusest, uinub Tom Potteri muruga kaetud onn, kesk heinakörbe liikumatut laintelööki. Keegi ei tule sinna — ainult kodujänesed wõi harwa mõnikord paruni metsawaht, et järele waadata, kas wana Tom Potter weel surnud pole.

Kuid ta pole surnud. Ta ei mõtlegi suremisele. Ta on sest wiimase kahekümne aasta kestel nii tihti rääkinud, et ta unustanud on seda teha.

Ta on üle kaheksakümne — kümme aastat üle, ütleb ta, kuid ta ütleb seda ainult, sest et tal kiire on, nagu tihti wanadel, sajani jõuda. Iialgi pole tal sugulasi ega tuttawaid olnud. Külaelanikud ütlewad, ta olla alati väljas rabas elanud.

* * *

Ühel hõbedasel suwiõhtul, ühel ööl nii pehmel ja waiksel, et isegi wana rauk, kel nohu, tähti ja jaaniussikesi näeb — samasel ööl istus Tom Potter suitsetades oma onni ees. Öhtupoolikul oli ta tolmuselt maanteelt terve sigari leidnud, mille möödasõitew rattasõitja maha langeda lasi; omas tingimata aususes oli ta rändajale järele hüüdnud, et see maha tuleks, see aga, arwates, et kerjusega tegemist, oli kiirelt ära sõitnud. Sarnast polnud weel juhtunud ja ei kordu wist ka enam; ja omeli saab Tom Potter nüüdsest peale igapäewastel waewalistel jalutuskäikudel mahapööratud silmadega rikastest ja uhketest härradest unistama, kes wana mehe rõõmuga eluteele tubakat külwawad. Mitte uhketest härradest. Tom Potter kuulus minewikku. Uhke herra, kes oma lõbuks jalgu liigutab — sellest kõneldi, aga see polnud usutaw.

Kuid Tom Potteri alandlikult seisukohalt olid peaaegu kõik inimesed kaunis rikkad. Inimesed näiteks, kel kaks siga oli. Kui ta nii istus ja waewaselt mõtles, imestas ta hulga inimeste üle, kes

kergesti terwest sigarist loobuda wõisid. Ta imestuses polnud kadedust. Saatus oli neid loomulikke ebatasadusi soowinud. Tom Potter kuulus minewikku.

Wiimased wiiskümmend aastat polnud ta rohkem nõudnud kui igapäewast tööd igapäewaseks söögiks. Töö oli ta wähenewate jõududega wähenenud, kuid söögiisu ka. Nooruses seisawad kõik meelte wärawad naudingule lahti; Tom Potter oli omal ajal metsikut hulka läbi oma hinge tormawat näinud. Kuid sellest oli rohkem kui wiiskümmend aastat tagasi, see oli penikoormate kauguses, peaaegu teises elus; keegi ei tea sellest midagi.

Ainult külma eest oli tal hirm. Weidi nalga kannatada — see on kasulik; see on hea würtis, kui ta mitte liig kõwa pole; see on parim abinõu, kui muskolid enam töötada ei taha. Weidi januneda tähendab parajat joomist weidi katkestada. Kuid külm — külm — kasvawä wanaduse ja puuduliku kütte juures, ja külmawärinad isegi sihitus suwituules — külm waese mehe wai-kiw waenlane, seda kartis ta. Onn lagunes; tuul puhus läbi pragude. Ka tema, wana onni elanik, kodus ja ka tema kehas tõmbas, kus warem tõmmanud polnud.

Kuid sel pehmel ööl vähemalt ei liikunud ükski külmem tuuleke. Ja siiski, hoolimata mõnususest, hoolimata rahulikkusest, hoolimata leitud warandusest olid Tom Potteri mõtted kurwemad kui iialgi wiimase juhtumiswaese wiiekümne aasta kestel.

Sest just täna hommikul oli arst külas küsimusele wananud, mis oli saanud möödapäasmatuks. Wanal mehel oli õigus. Südamehaigus, hinge äkiline seisak, kramp — see oli lõpu aeglane algus, Tom Potter pidi wäikestest tööddest loobuma, mis ihu ja hinge ikka weel koos hoidsid. See polnud elu ja surma wõitlus; ta ei wõinud neid lihtsalt enam teha, neid wiletsaid wäikseid töid. Ta pidi lõpuks omeli waeste abi saama.

„Ja peaks Te seda veel kaua tarvitama!“ ütles arst karedas heasüdamuses.

„Jah, ma saan veel saja-aastaseks,“ vastas Tom. See oli ta alatine, tihti korratud nali; esimest korda näis tal nüüd naeruhimu kadunud olewat seda öeldes.

Nagu kõik inimesed tema seisusest, ei pidanud ta arstist kuigi palju lugu. Kui waestel üldse millegiks usaldust on, siis nurgaarstide vastu. Kallide nurgaarstide vastu. Kuid ta teadis, et arst tött kõneles, sest ta oli seda teadnud, enne kui see veel midagi ütelnud oli. Ta ei wõinud enam töötada. Ta ei wõinud enam iialgi tööd teha. Noh, ta oli üle kaheksakümne, ja läinud aastal polnud ta kellegile midagi wõlgu jäänud, mitte isegi wallawanemale jõulukingituse tubaka näol — sest kas polnud ta tema naise eest käike teinud?

Talle oli mõte hoolekandmisest waslik. Ta tundis ise, et see rumal oli; ainult wähesed inimesed hooliwad sellest. Arst peaks seda mõtet hullumeel-seks; wähe selgelt nägija arst polnud — peale raamatute — kerjust näinud, kes end aidata lasta poleks tahtnud. Kuid see oli wiimane jäänud Tom Potteri ilusast, jõurikkast, metsikust noorusest. Ta oli tugew eneses, tugew jonnis, tugew jõus, enesele küllalt. Ta ei wõlgenud kellegile — ei, isegi jumalale mitte.

Ta pigistas hammasteta igemed kokku ja näris kallist wara, mille ta teraw silm näinud — teraw pilk kaheksakümne wiie aasta jaoks! — mõni poiss kaheksümne aastaga polnud poolegi nii kõlbulik kui tema — jah! Tige ilme tuli ta joontesse. Ta mõtles raskelt oma ammu maetud noorusaega, seda kõrgustäppi seal lärmitsewas sadamlinnas, alguse äkilise lõpu peale, nagu ta seda nimetas — ta, kes nüüd lõpu aeglase alguseni oli jõudnud.

Ta oli haruldaselt tubli merimees olnud, tugewa keha ja kindla südamega, aga metsik. Enne kui ta merele jooksis, oli ta ema witsad ära teeninud; kuid see oli alati purjus, kui ta poega peksis, ja see pole distsipliinile kasulik. Ta polnud nüüd üle wiiekümne aasta enam purjus olnud. Tookord, kui ta kõige meeletumalt purjus oli, oli see ka wiimane kord olnud sel päewal, kui ta naine

ära jooksis, mehe juure tagasi, kellelt ta tema warastanud, kes ju ta peigmees ja ta seltsimees mees oli olnud ja kümme aastat Tom Potterist noorem. Ta oli halb naine ja pealegi veel daam; arsti tütar, kes raisku läinud ja lõpuks keleneriks hakanud. Ta oli ka Piet Jonseni juurest põgenenud, enne kui ta suri — veel üsna noorelt, waeseke! Kuid lapse käsi käis hästi; wäikese Antoni olid ema korralikud sugulased enese juure wõtnud ja hoolitsesid tema eest. Isa oli rabas end unustusse kaewata soowinud, kuid last polnud ta iialgi silmist kaotanud. Ta oli algusest peale ta elukäiku jälginud, nii hästi kui wõis. Igakord, kui Anton sel redelil kõrgemale jõudis, millel ta nii kindlal sammul edasi püüdis, kirjutas Piet Jansen Amsterdamist. Piet Jansen, waene narr. Kõneldi, Tom olla kohe, kui naine ta maha jätnud, merele läinud ja laewaõnnetusel hukkunud. Ainult ta wastane, kes kaunis hästiminewa räbalaäri kosimise teel omandanud oli, teadis ta elust „kõrbes, nagu paawian.“ Mõnikord imestas Tom Potter, mispärast see mees, kes teda wihkas, Antoni kestwatest edudest kirjutas, kuid ta oli tige küllalt, et omal jõul seletust leida: Piet Jansen arwas, et iga kiri noahoop oli. Tom Potter oleks iga kirja eest heameelega werega maksnud, kui see tarwilik oleks olnud.

Tuli aeg, kus ajalehed neid kirju täiendasid, siis aeg, kus nad nende aseme wõtsid. Külaelanikud teadsid wähe metsikust mehest rabas; nad naersid, kui kuulsid, et ta äkki tihti kõrtsis käib, ja olid imestanud, et ta istus ja end purju ei joonud. Kõrtsi minnakse jooma wõi juttu ajama. Metsik mees tuli siia ajalehte lugema. Ta lehe lugemine oli naljade allikaks; kuid ta selja taga, mis oli lai ja tugew nagu ta julge, pruun pilgutades, mis Tom sealt küll leida tahab — ootamata pärandust wõi ministriks nimetust.

Kui Anton kesk edukat tõusu äkki ootamata haiguse tagajärjel suri, ei annud Tom Potter enesest elumärki. Ta ei läinud enam kõrtsi. Kogu õhtu tegutses ta sellega, et wanast, musta paela otsakesest wäikest rosetti teha katsus; täitsa asjatult, sest kui rosett walmis oli, wõttis ta ta uuesti mütsilt maha ja ja

wiskas tulle. Mispärast pidi ta leinama poja pärast, keda ta iialgi näinud polnud? Siiski, kord oli ta ajalehes temast karikatuuri leidnud ja oli selles enesega sarnaduse ära tunnud. Ta oli soowile, pilti osta, wastu pannud. Noh, nüüd oli kõik mööda. Lapsi oli olemas, seda ta teadis, lapsi rikkalt naiselt: nad polnud talle kaugemal ega lähemal, kui surnud mees, ta poeg.

Ta ei tahtnud waeste abi — ei! Ta ei wõlgne kellegile midagi. Ta tõusis püsti ja waatas süngelt hõõguwa taewa poole. Ta oli kaheksakümmend wiis aastat wana, ja ta poeg oli wiiekümne aastaga surnud! Samad tähed waatasid ilusale, suurele majale — teises prowintsis, mitu tundi raudteesõitu eemal — ta polnud seda iialgi näinud, ei teadnud sellest midagi. Wanadele on surm kõige kergem; nende juure ta ei tule.

Abiandmine tähendab kõiksugu küsimusi. Ta kortsunud palg muutus tulipunaseks. Ei, see ei teinud midagi; ta oli küllalt kindel. Uhkus oli ta ära ajanud oma häbilapse juurest, uhkus oli ta eemale hoidnud oma rõõmulapsest. Polnud õige ütelda, et ta oma järeltulewale soole häbi toob, kui ta abi wastu wõtab. Ta ei wõlgnenud kellegile. Isegi mitte oma poja lastele korralikku minewikku.

Ta poja lapsed. Algus lõpust. Ta ei wõinud enam muud mõelda. Ta silmad pöördusid lõunapoole, nagu tihti nende wiiekümne aasta jooksul, päewal ja öösel. Mingisugust abiandmist!

Sigar langes tal suust. Ta kummarus, puhastas ta oma näruse warrukaga hoolikalt tolmust ja pistis ta uuesti suhu.

* * *

Läbi Varenslu ilusate pöökpuumetsade jalutas nende õnnelik omanik, Everard Plas Potter, suises hämaruses koju poole. Täis rahulolekut enese ja ümbrusega oli ta, kuigi alandlik oma seisukohta alati meeles pidades; weel mitte kolmkümmend, hea terwisega, ilusa mõisa omanik ja juba prowintsi maapäewa liige. Ta oli rikkalt kosinud, nagu ta isa; ja ta oli armastusest kosinud, mis ta isa mitte teinud polnud. Isa oli teinud, mis ta wõis, ja sellega pojale wõimaluse annud rohkem teha. Sambal, mis isa usinas töös püstitanud,

seisis poeg rõõmsalt ja wabalt. Isa polnud näha saanud, et tellingid maha kisti; poeg soowis, et sammu kõrgem oleks. Kuid ta oli rahul sellega, mis olemas.

Ta oli ise külas olnud, et telegrammi ära anda. Homme oli ta ainsa õe sünnipäew peale abiellumist aadeli-soost ohwitseriga naabrigarnisoonist. Postmeister oli alandlikult kahetsenud, et mynheeri kirjad juba ära olid saadetud. Mynheer jalutas kõrwalwärawa ees edastagasi, et kirjakandjat kinni püüda. Ta rõõmustas, et homme Mariannet omas majapidamises laua otsas näeb. Ta oli partii teinud, mis täitsa isa südame järele oleks olnud.

Kirjakandja seisis ta ees, müts käes. Mynheer wõttis pakikese ja sammus maja poole. Seal oli lühike kiri sõbralt kokkusaamise üle, mille ta hämaruses kiirelt läbi silmitses; siis olid ajalehed tulnud, mõned kirjad teenijatele, arwe, kerjuskiri. Ta pistis kõik tasku; kerjuskirja juures wiiwitas ta — pidi ta selle awamata katki käristama? Elutoas oli tuli; ta astus sisse.

Ta naine oli teelaua juures ametus. „Kas Anton juba magab?“ küsis ta; kõneles nende ainsast lapsest, wiieaastasest poisist. Anton magas hea kaitse all, nagu alati, ta oli naerdes ja hõisates woodi läinud.

Kolm koera lebasid teelaua all; üks aegutas ja sirutas end.

„Poff lähe aga paksuks!“ ütles Everard; „ta saab liig palju süüa.“

Ta naine waatas naerdes tema poole. „See on meie majas sagedane kaebatus,“ wastas ta. „Waata ainult köögitudrukut, ja Jaani! Ja sina ja mina ei tohiks kiwe wisata.“

„Ma ei söö liig palju,“ wastas ta ja heitis end toolile, „Kui sa mitte souste ei mõtle? Pean mõõndama, et head Prantsuse sousti wäga armastan. Ja su ema köögisedelid on suurepärased.“

„Ema sai nad oma onult, konsulilt,“ wastas ta naine ja seadis oma wäikseid siniseid tasse, „ja tal oli kogu inimelu kogemus.“

„Tean, tean,“ wastas mees. Toolil tagasi nõjatatud, tundis ta rõõmsalt oma kodu mugawust, ja sellepärast hakkas ta nende wäikestest majapidamise muredast kõnelema. Üks hea teener oli üles öelnud, aedniku naine oli jälle haige — üks waas wäikses salongis oli

saladuslikul wiisil katki läinud. Oli meelitaw mõte, et pahema üle tarwis muretseda polnud. Ja nad ei muretsenudki palju, waid olid üksteisega ametis, oma elu ja oma ümbruskonnaga.

„Jälle kerjuskiri, nagu näib,“ ütles mees, räpast kirja ettewaatlikult päka ja nimetissõrme wahel hoides. „Nõu, see ei wõi aidata. Wõin ta lahti teha ja waadata, kas asi wäärt on järeluurimiseks.“

„Waesed peawad kerjama, ja rikkad peawad andma,“ wastas proua sõbralikult. „See näib nii korras.“

Mees naeratas ja awas ümbriku. „Sõbraliku naise rahwamajandus!“ ütles ta. „Ja sarnane rahwamajandus ei klapi muidugi iialgi.“ Ta hakkas lugema, ja naeratus oli weel ta näol, kuid kirja esimesed sõnad lasksid selle kaduda.

„Kõrgesti sündinud härra,“ algas kiri. „Teie kõrgeausus on väga peen härra ja elawad väga laial jalal, nagu Teie isa enne Teid. Kuid kas on Teile Teie isa jutustanud — wõi mitte? — et tema isa, harilik madrus, kes paha naise oli kosinud, kes tema juurest põgenes, wiletsas onnis elab ja et tal isegi igapäewane leib puudub? Weel praegu elab, ilma toiduta ja riieteta, kuigi ta ligi üheksakümmend wana on? Kas teab seda Teie wägew kõrgeausus wõi mitte? Näen Teie nime igasugustel heategewatel korjandustel (Teie isa tegutses rohkem poliitikaga); kuidas on aga lugu Teie oma liha ja werega, nagu piiblis seisab — ja öösel on hirmus külm, ja isegi mitte küllaldaselt süüa! — Teie sõber, X.“

„Noh?“ ütles ta naine.

„Oh, pole midagi,“ wastas ta ruttu; ta pigistas kirja käes kokku ja astus werandale

Sellest ei teadnud ta midagi. Jumala eest, ta ei teadnud midagi. Ta isa, wara waesekslapseks jäänud kapteni poeg, oli ema poolsete sugulaste juures kaswanud, kes surnud merimehest alati paha olid rääkinud, wõib olla, et see tõesti nii halb olnud, nagu nad kirjeldada armastasid, wõib olla, et ta kaubalaewa kapten oli. Kuid sugulased ise kuulusid keskmisse seisusse: sarnased inimesed teewad terawad wahed, seda oli Anton Potter ikka enesele ja pojale öelnud. Tema, Anton, oli tahtejõu tõttu tõusnud, oli notaariuse kirjutaja olnud,

et ülikooli läbi teha; ta oli rikka notaariuse inetu tütre kosinud — noorelt kosinud, sest tütar oli wana —; oli linnas, kus ta elas, tõusnud, parlamenti pääsenud, oli nõukogus jõuks saanud, kuna ta sorawamalt kui paljud teised asjust rääkida oskas, mida ta ei mõistnud; suuremast osast asjust oli ta palju kõnelnud, ainult mitte oma perekonna loost. Mis ta teadis, oli ta jutustanud. Muidugi olid nad madalast soost. Everard, külluses kaswanud, peenelt haritud, kena naisega abiellunud, teadis seda tõsiasja ja oli rahul, et sellest rohkem ei kõneldud. Ta arwas, et ta wanemad — kaubanduskapten ja arsti tütar — umbes wiiskümmend aastat surnud olid. Seda oli talle jutustatud.

Ja nüüd harilik madrus ja weel elus! Nälg, janu ja külm! Ta waatas tähtede poole ja mõtles, kas nad sel hetkel rahulikult alla onni peale waatawad, ja wana mehe peale. Harilik madrus — oh, ära ometi just selle peale mõtle! Nälg ja külm! Noh, vähemalt polnud augustiööd külmad. Ta naeratas mõrudalt.

Ta uskus kogu lugu kohe, hoolimata rumalast efekti püüdmisest. Kuidagi tundis ta selles tõe wälja. Keegi polnud iialgi midagi öelnud; sellega oli talle ülekohut tehtud. Ta oleks heameelega rääkinud, ebamäärasest hirmust, et seal midagi korras polnud.

Kes oli siis selle kirja kirjutanud, ja mispärast? Keegi, kes wanameest sugugi aidata ei tahtnud, sest siis oleks lähemad olud kirjase seisnud. Keegi tähtsuseta waenlane siis salawihast. Kas tal oli waenlasi? Ja kas teadsid need saladust, millest ta ise midagi ei aimanud?

Wärisew tusk haaras teda. Ta pidas lootusetuks wälja uurida, kust haawamine tuli. Kuid ühte tahtis ta kindlasti teha. Ta pidi perekonna asjaajaja üles otsima, pidi kõigi abinõudega, mis tema wõimuses seisid, katsuma oma wanaisa üles leida. Kuid mispärast, läks tal jälle läbi pea, jäi wanamees siis peitu? Mis sugune tundmata häbi hõljus nende kohal? Ta ei saa seda iialgi teada. Nimi oli harilik. Tal polnud vähematki toetuspunkti, millest kinni haarata oleks wõinud. Ta nägi õieti ette, et ta wana meest selle tahtmise wastu üles ei wõinud leida.

„Kui ilus on öö!“ ütles ta naine, kes werandale oli tulnud.

„Jah,“ wastas ta, ja pärast pikka waikust —

„Kui õnnelikud me oleme,“ sosistas proua. „Kui hea on jumal! Olen nii rõõmus, et Marianne nüüd ka õnnelik on.“

„Jah,“ wastas ta; siis äkki —

„Ma ei wõi homme sinuga Marianne juure minna,“ ütles ta. „Pea äriasjus Amsterdami. Ma ei jõua õigeks ajaks tagasi.“

„Amsterdami?“ kordas naine, kuid ta hääles oli ainult üllatus. „Sa ei sõida ialgi Amsterdami -- see on nii hirmus lärmitsew linn! ja ma mõtlesin, et sul üldse äriasju polegi!“

Ta naeris närwilikult. „Oh, asi on heategewuses,“ ütles ta.

„Ühenduses selle kerjuskirjaga? Sa armas aeg, see peab tähtis kiri olema! Sa saad nii palju!“

Ta ei wastanud. Tal polnud ialgi naise ees saladusi olnud. Ta wihkas saladusi ja kõiksugu pahandusi. Kuidas tohtis ta tema üle häbi tuua? Ja õe üle. Kerjusaene wanaisa! Harilik madrus! Kole, kui arg ta oli!

„Mul on peawalu ja lähen woodi,“ ütles ta; aga ta kahetses seda, kuigi see tõsi oli. Peawalu tähendas katastroofi selles mõnuses majapidamises ja kõik harilikud abinõud toodi wälja, et kannatajat weel haigemaks taha.

Kui ta rahutust hommikunest ärkas, oli õhtul tehtud otsus kõikumata. Kuigi ta tundis, et otsimine asjata oli pidi see siiski ette wõetud saama

Ta sõitis wankris waksali, ja laps, Anton, saatis teda. Pool nokkides, pool etteheitlikult wiskas ema neile palkoni serwalt loorberi — ja rhodondronipõõsaste wahelt käemusu.

„Kõnele minuga, isa,“ ütles Anton kaks korda, sest ta oli harjunud terve lustiliku jutuwestmise wooluga. Aga isa wastas ainult wähe.

Wäikse jaama ees, mis punaselt ja walgelt wastu päikesepaistelisel tänawat ja taewast seisis, seisis harilik salk maainimesi. Nad haarasid kõik mütside järele, kui wanker ette sõitis; wiisakalt ja sügawmõtteliselt jäid nad seisma ja waatasid üksikasjaliselt iga liigutust, mis „saksad“ tegid, mitmesugustes aupaklikkudes poosides. Harilikult tundis

„härä“ seda alatist aupakkumise atmosfääri mõnusal, täna läks ta ruttu kummardawast jaamaülemast mööda, tuli aga tagasi, et õele telegrammi saata, milles oma äraolekut seletas.

Keegi wana mees, kes ühel pingil oli istunud, tõusis poolenisti üles, ärewalt ja instinktiivse truualamlusega mütsi ära wõttes.

„Waata seda waest wana meest!“ sosistas laps, warakult kaastundlikuks kaswatatud, mis ju enesele lubada wõidi. „Kui wäsinud ja waene ta wälja näeb, isa!“ Laps oli blond ja punapõseline, tal olid paljad sääred ja madrusülikond.

„Soo? Jah, tõsi,“ wastas isa tähelepanematult. „On telegramm õige? Tänan. Siin, Toni, sa wõid wanamehele selle raha anda, mis tagasi sain.“ Seal tundis ta äkki pistet südames; ta hüüdis lapse tagasi. Ta mõtles teise wana mehe peale, kes igaweseks selle ilma keewas wiletsuses kadunud oli, kaugel kusagil onnis üksikus rabas.

„Säh, anna talle see,“ ütles ta ja pani kuldraha lapse pihku.

Wanamees pingil waatas imestusega üles. Ta tegi, nagu tahaks ta pakutud raha tagasi anda; ta hoidis seda hetkeks oma tööst karedaks läinud peos, waatas rõõmsasse lapsenäkku enese ees, waatas raha peale. Seekord andis ta uhkus järele; ta ei wõinud süütut last haawata.

„Täna wäga, wäike härä,“ ütles ta alandlikult ja pigistas peo raha ümber.

Poiss jooksis isale järele, teisele platwormile: Amsterdami rong sõitis praegu sisse.

„Kes need on?“ küsis wanamees uudishimulikult pakikandjalt, kes läheduses seisis.

„Need?“ ütles see koduse inimese hariliku imestusega wõõra teadmatusena üle. „See on härä Plas Potter Varenlost. Herra, kellele loss kuulub.“

Wanamees waatas talle järele, kui ta ära läks, et signaali anda, ja kui ta tagasi tuli, ütles ta:

„Wist peened inimesed?“

„Seda muidugi. Kõige suursugused siin nurgas. Wäga rikkad. Ja heategewad, nagu näete.“

Wanamees tuksatas.

„Ja daam,” jatkas pakikandja, „tõsiselt suursugune daam, nagu harwa leida. Sõbralik waeste wastu ja jutukas, mitte nagu need üleilsed tõusikud.”

„Nad elawad juba kaua siin?” küsis wana mees tähelpanelikult.

„Seda ma arwan,” ütles pakikandja jälle. „Elawad siin, nii kaua, kui ma mäletan. Ja tema ees ta isa, nii olen kuulnud. Wanaherra oli parlamendis.”

Wõõras ei asetanud rohkem küsimusi. Äkki ütles pakikandja:

„Te näete väga wilets välja.”

„Jah, tulin pika tee. Kaks kolmandikku tulin jala.”

„Mispärast Te siis siia tulite?”

„Mul oli siin teha. See on nüüd korras. Kuid ma sõidan rongiga tagasi.”

Amsterdami rong oli ära sõitnud Poisike tuli jaamaülemaga tagasi.

„Wist põhjapool?”

„Jah; see ulatab ometi, kas pole tõsi?” Ta awas peo ja näitas kuldraha.

„Muidugi, jah; see ulatab läbi kogu maa sõiduks. Hui! kas need selle Teile andsid?”

Wanamehe kahwatu palg muutus tumedaks.

„Ei,” kogeles ta. „Jah — jah — nad on helded inimesed, nagu Te praegu ütlesite. Head inimesed. Tõsised härrased sündimise ja kaswatuse poolest. Önn Teile, et Teil sarnased inimesed Varenslas on. Head päewa, wäike härra, Jumal õnnistagu sind! Head päewa!”

Ta waatas, kuidas laps wankri astus; waatas, kuidas wanker aeglaselt tolmust päikesepaistelisel tänawal mööda minema sõitis.

„Wana mees ütles: „Jumal õnnistagu sind,” tähendas Toni tõsiselt kutsarile. „Sest isa andis talle ju kuldraha, tead.”

Last kiigutades.

P. Grünfeldt.

Lapsukene, kallikene —
tudu, tudu, tudu!
Juba pilwewallikene
tuleb ja toob udu!

Oma silmad, tsirgupojad,
sule, sule, sule!
Muidu unes rahuojad
rinda ju ei tule!

Maga, lemmiklillekene,
maga, maga, maga!
Minu tibu, tillekene,
mina walwan waga . . .

Walwan ühes inglitega,
et ei saa sa wiga
ja et ühes terwisega
kaswab ka su iga!

Kuisakaswad, kui sa sirgud,
kaswa sirgeks, kangeks;
kui sa ärkad, kui sa wirgud,
waata, et ei langeks!

Kaugele sust jäägu maha
umbne elu-udu,
jäägu maha kõik, mis paha —
tudu, tudu, tudu!

Wõta aateid osutada,
ole tuleks tunglas!
Näita teistelegi rada
tulewiku Kunglas.

Minu tibu, tillekene,
mina walwan waga . . .
Maga, lemmiklillekene —
maga, maga, maga!

Tasu luuletuse eest.

Saksa kirjanik Emil Weber.

Luuletajalt küsiti, milline tema luuletus temas kõige armsama mälestuse äratab. Ja tema nimetas ühe wäikse lapselaulu, mis suuremale osale tundmatu oli, nii et ta selle wäiksele seltskonnale, kes koos oli, pidi ette kandma. Nähes kuulajate näol imestust, naeratas ta ja jätkas:

„Selle luuletuse eest andis mulle ilusuu erilise tasu.“

„Oo,“ hüüdis kõige noorem daam, „suudluse?“

„Jah, suudluse.“

„Jutustage, palun, justustage!“

„Selleks olin ma juba siis walmis, kui teie küsimuse peale oma lapselaulu nimetasin. See juhtus mullu nelipühi laupäewal. Tahtsin pühi mööda saata ühe oma sõbra juures, kel maal wäike koht. R. linnakeses peatusin, tahtes seal ligidal seiswaid wanu wanemaid waadelda. Linnakese ja waremete wahel seiswal kõrgustikul leidsin ma puude all pingi ja istusin sinna jalgu puhkama. Oli imeilus kewadepäew.“

Olin seal waewaltweerand tundi istunud, kui linna suunast äkki hele naer kajas ja tosin neiusid, 15—18 aastat wanad, minust tormates mööda ja mäest alla jooksid. Juba kadus nende hele naer ja kilkamine kaugele ja mina uskusin, et neid enam näha ei saagi, kui nad korraga mäe jalal lagedale seisma jäid ja natukese aja pärast ringmängule korraldusid. Ja siis nad seal laulsid ning tantsisid. Nagu sellesse maastikusse komponeeritud, mõtlesin ma: mitte liig ligidal, mitte liig kaugel.

Aeg ajalt peeti wahet ja korra. Nende kõrwal seisis üksik noor daam, kes neid nähtawasti juhtis. Seal järgnes neile weel üks noor neiu, kes näis olewat hiljaks jäänud, ja nimelt — wastandina teistele — just minust mööda. Üllatutult teretas ta, kui mind pingil nägi.

„Wabandage,“ ütlesin ma terwist wastu wõttes, „mis pidulikud ettewalmistused need seal all on?“

Lahkesti andis ta seletust. Homme olla suurem pidu ja täna tehtawat siin proowi.

Siis ruttas ta alla.

Natukese aja pärast nägin ma üht neiu, kes oli alles weel õige noor, heledate sinisilmadega ja lahtiste juustega, oma imestuseks just minu juure tulewat: kui asi mind huwitawat, siis paluwat preili Schmidt mind alla tantsu ligidalt waatama. Nemad olla walmis etendust üksildase herra ees kordama.

Muidugi olin sellega kohe nõus.

Teel alla kuulsin ma oma küsimuse peale, preili Schmidt olla noor, alles kohata wõimlemisõpetajanna, kes kewadese tantsupeo tantsud ja ringmängud neile kätte õpetanud.

Jõudes alla, tänasin ma lahke kutse eest, mis mulle nii üllataw, aga siiski ka nii teretulnud olnud, sest ma ei wõiwat midagi ilusamat enesele ette kujutada, kui lõbusat neidude tantsu ja ringmänge wabas looduses kenal kewadepäewal.

„Nii siis palun,“ ütles noor wõimlemisõpetajanna, kes teistest ainult paar aastat wanem oli: „tahame näha, kas herralt kiitust oskame wõita.“

Rõõm liikumise üle, wõib olla ka uhkus oma wõimise ja oskuse üle, würtsitud terwe nooruse wallatusega „naeris noorte neidude silmadest. Ja mõtte-rikkas seadeluses järgnes mäng mänge, üks teisest ikka lahkuminew, iga laulusõna ja lauluwiis teisel kujul esitatud, osalt nende neidude omal mõttel.

„Kas tohin küsida,“ küsis preili Schmidt lõpul, niipea kui ma neile otskohest kiitust olin awaldanud, „milline mäng Teile kõige enam meeldis?“

„Seda on raske ütelda,“ wastasin ma. „Wõluwad on nad kõik. Aga ühega nendest tegite mulle erilist rõõmu!“

Ja ma ütlesin ühe tantsitud laulu sõnad.

Miks see laul mulle erilist rõõmu teinud, tahtsid nad muidugi teada.

„Sellepärast,“ wastasin ma, „et selle sõnad — minu sõnad on.“

Suur üllatus.

„Tõesti!“ ütles preili Schmidt. „Laulu all seisab täiesti see nimi, mida Teile enne tutwustamisel nimetasite.“

Kaksteistkümmend silmapaari waatasid särades minule.

„Kui hea, et minu mäelt alla kutsusite,“ ütlesin ma. „Loodetawasti ei walmista ma noortele daamidele oma kodanlise wälimusega pettumust.“

„Oo, ma tean,“ jatkasin ma elawa wastuwaidlemise saatel, „et noortel daamidil luuletajast õige ideaalne ettekujutus on Enesestmõista on ta, eriti kui see lüürikasse puutub, sama elawnoor kui nemad. Noh, kui ma selle laulu kaksikümmend aastat tagasi lõin, olin minagi alles noor.“

„Kahekümne aasta eest,“ hüüdis üks neist. „Siis on see laul ju meist wanem.“

„Mina mõtlesin,“ ütles keegi teine, esimeselt julgust saades, „et niisuguste laulude, loojad on, nagu Göthe ja teised, juba ammu surnud.“

Sellele noorele linalakale, kes mu mäelt alla toonud, näis asi juba liiale minewat. Tema oli enam tegude peale walmis.

„Oo,“ hüüdis ta, „me peame luuletajale pärja punuma!“

„Ei, ei,“ hüüdsin ma naerdes, „mitte pärga! See on liig pühalik ja keskajalik: tuletab mulle meele Julius Cäsari, kes oma paljast pead armastas pärja alla matta, kui ta ennast awalikult näitas.“

„Aga me peame ju ometi Teile tänu awaldama ilusa laulu eest,“ hüüdis keegi teine wallatu. „Kui Teie seda ei oleks loonud, ei oleks seda ka kompioneeritud ja meie ei wõiks teda täna ja homme tantsida.“

„See on õige küll,“ wastasin mina, „aga teie laulate ja tantsite ju peaaegu tosina laule — miks tahate mind siis teistest eelistada?“

„Sellepärast, et Teie weel elate ja siin olete!“ hüüdis preili Schmidt.

„Hea küll,“ ütlesin mina, „pärja lükkasin ma tagasi, nagu laulik Göthe luuletuses kuldketi, aga suudluse wastu ilusalt suult ei oleks mul midagi ütelda.“

Silmapiilke kohmetus, eriti noore õpetajanna juures, ja mõned kelminäod.

Preili Schmidt ei tahtnud nähtawasti heameelega wali paista, aga ilma pikema jututa üht wõõrast herrat, kuigi

see oli luuletaja, suudelda kõigi teiste ees?

„Kes peab seda tegema?“ küsis ta lühikese waikimise järele ja kohmetusega wõideldes. „Mina wõi kõige noorem meist?“

Weel seda mälestades olen rõõmus, et mulle sel hetkel ainus-õige wastus keelele tuli:

„Teie ja kõige noorem!“ hüüdsin ma. „Eeldades et minu laulu kahe suudluse wääriliseks arwate.“

Paar neit plaksutasid käsi.

„Hea küll!“ hüüdis noor õpetajanna. „Julgust pole mitte üksi sõjas waja!“

Ästus minu juure ja suudles teiste hõiskawal pooldamisel südamlikult minu suud, sellejuures ise tahtmatult punastades.

Aga jällegi wõis ta oma kohmetuse edasi anda:

„Nüüd kõige noorem!“

„See oled sina, Else,“ kajast hää. „Kahtlemata, sest sa oled minust terwe aasta noorem.“

See oli see siniste silmadega linalakk, kes mu mäelt alla kutsunud ja enne minule „tasu“ oli nõudnud.

Kuhu oli jäänud ta wallatus? Juba siis oli ta näost punane, kui teised ta oma keskelt naerdes ettepoole lükkasid. Temale oli see palju raskem; ka mina pidin tema juure pisut allakummardama.

Aga ma sain ka teise suudluse: nagu oleks mind suudelnud kewade, nii wärsked ja soojad olid ta huuled!

„Ja nüüd,“ ütlesin ma, sest et sel-lase pühaliku talituse järele ometi midagi oli waja ütelda, õigemini: teha, „kas tohin weel kord oma laulu näha tantsituna?“

„Heameelega, heameelega!“

Ja nii lahenes põnewus, mis oli tekkinud.

Lahke kutse, nende peost järgmisel päewal osa wõtta, pidin ma kahjuks tagasi lükkama. Mis olekski mulle kõige selle kordumine isade, emade ja tädide ees weel wõinud tähendada — pärast seda süütut-kogu minu ilusat wäikest elamust, mis ka nelipühi reisi wõluwaks elamuseks jäi, olgugi et lähemad päewad mulle weel palju ilusat pak-kusid.

Õppetund.

Belgia kirjanik Charles Solo.

Kui ma juhuti tagasi pean mõtlema oma lapsepõlwele, siis ei suuda ma naeru hoida, mõteldes isa Mitouflard'i ja ema Cadet' peale. Need olid kõige koomilisemad kogu küla elanikkudest, kelle seas ma tookord elasin.

Sünnipäraselt olid isa Mitouflard ja ema Cadet õeksete lapsed, ja selles asjaolus polnud waja kahelda, sest nad sarnanesid teineteisele nagu öö ja päew.

Kõhn kui naaskel, kuiw kui kõrbeliiv, näis madame Cadet olewat warito, kui ta uulitsale ilmus; kuid ükski ta kaswu wiletsatest garnituuridest ei tohtinud olla meie pilke aluseks, sest ta pikkade warte otsas asuwad rusikad oskasid tabada ja lüüa, ja ta kõhnad kintsud olid seewõrra wäledad, et nad ka kõige kärmema meie seast igal ajal kätte wõisid saada.

Waatamata oma isewärki ülespidamise peale, oli madame Cadet kõige parem inimene maailmas; ta elas küla kõrgustikul, kus ta omas suurepärase talu, ja walmistas wõid, mis oli tuntud oma headuse poolest kümne penikoorma kaugusel.

Mis puutub isa Mitouflard'i, siis oli ta oma õetütre otsekohene wastand; suur kui põialpoiss, wõitis ta selle laiuses tagasi, mis ta pikkuses oli kaotanud; ta pea oli suur ja näis tahutud olewat ülisuurest tomaadist; ta jalad olid niwõrra wäikesed, et tundus, eriti kaugelt, nagu weereks isa Mitouflard edasi — ratastel.

Moraalsest küljest waadatuna peeti teda kõige suuremaks laiskworstiks; ilusa majakese ja kena põllu omanik, oli ta oma maja kiwi-kiwilt lasknud laguneda, põllud aga olid muutunud kesaks; ta tegi tööd waid suurte waheaegade järgi, kuid ometi kosus ta päewpäewalt, sest ta polnud just wäga piinliku iseloomuga, kui asi puutus sinu ja minu omasse. Ja ta oskaski kõik wäikesed asjad korraldada teiste kulul.

Ümbruskonnas loeti tema teeneks nii mõnegi kanapoja kadumine, ja rohke hulk õunapuid leinas rahwa arwates tema isikus oma laastajat. Peale selle

kuhjus ta õlgadele weel igasugu teisi kuritöid, millest aga kõneldi tasa, sest isa Mitouflard'i tuli ta kawaluse pärast tõsiselt karta. Peale selle puudusid ka igasugused tõendusd.

Isa Mitouflard ja ema Cadet polnud kunagi järjekindlalt läbi käinud; äkki ilmus aga wana wõrukael oma sugulase juure, et suure huwiga ta elu ja olu üle teateid pärida. Ja nii sündis see ka järgmisel päewal. Ja ka ülehomme. Ning kuna wastuwõtt polnud sugugi jahe, siis olid wisiidid ka edaspidi päewakorral.

Algul oli perenaine, kes oli kaunisti kartlik iseloom, oma sugulase wastu kaunis ettewaatlik. Kuid tädi-poeg oli seewõrra ausa näoga, jutustas niwõrra ilusaid lugusid, et ema Cadet peagi arwamisele tuli, et jutud, mis ta kohta ringi liiguwad, on pahade keelte wäljamõeldus.

Ja nii jutustati siis igasugu lugusid ning tühjendati palju tasse kohwi. Nurgas seiswa tiksuwa kella numbrilaud näis olewat wõlutud, nii tihti käis tunninäitaja oma ringi maha.

Ühel õhtul leidis isa Mitouflard ema Cadet suures ärewuses olewat.

— Ohoo! mu kallis täditütar! milline waablane on teid siis pistnud! . . . teil on pööraselt mõru nägu ees . . .

— Mul on selleks põhjust, mu tädi-poeg!

— Tean ülihästi, et ei leita kunagi suitsu ilma tuleta ja halba tuju ilma põhjuseta. Kuid ütelge mulle, mis teid siis waewab?

— Näib, nagu oleks minewast nädalast alates mingisugune paha waim mu majasse asunud; hoian oma silmad pärani, kuid sel on sama mõju, kui puhaksin oma pihku ja loodaksin, et sellest weskitiwiad ringi käima hakkawad! Ah! see kuriwaim! . . . Ah! see petis! Kui ma selle kaabaka kord taban, siis süütan ma talle niisugused küünlad, nagu ta peremees — wana-kuri ise — talle weel kunagi pole süüdanud!

— Ja mis on teid siis seewõrra ärritanud, mu ilus täditütar?

Ema Cadet wiskas oma linawärwi patsi taha, löi käed oma kõhna rinna üle ja silmitses terawalt oma tädipoega:

— Mis mind ärritab! Tahan seda ütelda: mult on warastatud ja warastatakse weelgi wõid!

Isa Mitouflard kukkus waljusti naerma; ta naeris enese kõhima. Ja kui ta naeru lõpetas:

— Wõid! . . . warastatakse teie wõid! . . . Ja mis ta siis teeb teie wõiga, see waim wõi tont? . . . Teil on wist siin wäike wiga, mu kallis täditütar, siin! . . .

Ja ta tegi wastawa liigutuse. Kuid ema Cadet ei lasknud end eksitada.

— Kordan Teile, et see kestab juba terve nädal. Mult warastatakse iga päew kaks naela, naela hind on 35 sou'd, ja see teeb justament kakskümmend kaheksa franki tänase päewani! See on nii, tädipoeg! see on tont, kes seda on teinud, ja kui see pole tont, siis on see keegi muu, keda ma ei tunne, kuid keda teie ehk tunnete. . .

Ja seda öeldes silmitses ta oma tädipoega kahe terase silmaga, mis tahtsid puurina tungida teise hinge sissimasse.

— Mu habeme juures, täditütar! (Isa Mitouflard'il polnud rohkem habet näos kui peopesas, kuid see oli lause, mida ta alati armastas tarwitada). Kas siis usute, et mina olen see tont, kes teie wõid näppab? Küll on aga asi! Tahetakse oma ligimest kahtlustada! Ja ometi teate teie, et ma siit igal õhtul lahkun taskutega, mis on lamedamad kui sandi rahakott! Kahe naelaline wõipakk, see teeks ju mu kuuale kuhja otsa, ja seda oleksite juba tähele wõinud panna! Ah, mu täditütar! teie olete eksiteel; ma lahkun, ja kui ma weel kord siia peaksin tulema — siis peab all tulekahju olema!

Silmakirjateenri seletused olid asjalikud; ema Cadet tundis kahjatsust, et ta oma ausat sugulast oli kahtlustanud.

— Jääge siia, ja ärge pahandage; tahtsin waid teie kulul weidi naerda; wõtke istet, ja oma karistuseks lähen ma ja toon ühe neist wanadest pude litest, mis mul weel suurte pühade jaoks waruks.

— See on ilus kawatsus, mu täditütar, ja ma ei kannata teie wastu mingisugust wiha.

Ema Cadet läks wälja; kuid keldrisse minekuks oli waja läbistada wäike õu ja seega saali akende eest mööda minna.

Juhuslikult polnud luugid weel ette tõmmatud, ja ema Cadet heitis masinlikult pilgu läbi akna walgustatud tuppa, ja mis ta seal nägi, see täitis ta üllatuse ja pahameelega.

Kasutades oma silmapilkset üksindust, oli tädipoeg püsti tõusnud; wargsi sammus ta nüüd riulite juure, kus wõipakid seisis ilusas reas, walmis sõitma turule. Ta kahmas sealt ühe ja pistis oma kübarasse; selle aga asetaski ta siis söögiriistade kapi kõige kõrgemale riulile.

— Kelm! Nadikael! ütles ema Cadet, oota wähe!

Esimese hooga tahtis ta malaka wõtta, et warga selgroogu rookida.

Kuid siis mõtles ta asja ümber, naeratas kawalalt ja lausus:

— Tahan sulle selgeks teha, milliste puudega ma ahju kütan, kelm niisugune!

Siis wõttis ta oma pudeli weini ja tuli rahulikult tuppa tagasi, kus teda waras suurepärase ilmsüütuse ilmega wastu wõttis.

Olles oma perenaise wiina maitsnud, tõusis Mitouflard püsti, pani kübara pähe ja tahtis lahkuda.

Kuid ema Gadet hoidis teda tagasi.

— Oota weidi, tädipoeg; nii ei minda ometi ära. Täna on just mu sünnipäew, ja ma tahaksin hea meelega pudeli tühjaks juua! Istuge sinna suurele toolile.

Mitouflard tegi grimassi, kuid . . . polnud wõimalik wastu panna? Nii istuski ta tule kõrwal.

Vanaeit jatkas:

— Kas teie ei leia, et tänane õhtu on kohutawalt jahe! Isegi tuli ei soenda; lisan weel peotäie puid juure, küllap siis on soojem.

Ja ta lisan puid juure, tuli läks ägedamaks, ja selles palawuses tundis isa Mitouflard, et mingisugune asi ta kübara all wedelaks hakkas minema. Ta läkski wedelaks, hakkas tilkuma, woolama üle silmade, kõrwade, pale, jooksis kaela wahele, niisutas selja särki all.

Kuid kelm Mitouflard tundis, et asi wõib halvaks kujuneda. Ta katsus püsti tõusta.

— Head õhtut, täditütar! Kell on juba pool kümme! —

— Kuhu siis nii kähku, mu tädipoeg? On's teil nii kiire? Kuid teed on julged, ja teil pole midagi karta. Issand Jumal, küll on aga toas jahe!

Ja jälle rändasid uued halud ahju, pliit oli juba sulatisahjuks muutunud, ning waene waras püüdis salaja oma higi ja raswa pühkida. Asjata, uputus läks kahekordseks, kõik ta riided kleepisid ihu küljes; see oli alles piin, kuid ta pidi lõpuni wastu panema, kui ta ei tahtnud oma wargust awalikuks teha.

Ma Cadet ei näinud ikka weel midagi märkawat.

— Oodake wähe, tädipoeg; tahaksin teile lugeda ühe imeilusalo „Gazette'ist.“ Kuid kus on siis mu prillid? Neetud prillid! Alati kui neid waja, pole neid olemas. Ja ilma nendeta ei wõi ma midagi näha! . . .

Need sõnad rahustasid pooleldi warast, kelle seisukord oli kujunenud äärmiselt traagiliseks, ja paks punane nägu ujus soostis; kuldtilgad rippusid nina otsas; teised weel piirasid ta kõrwu ja

langesid sealt alla õlgadele; kõik oli määrg, kuni sukkadeni; ta puukingad olid ääretasa, ja wäike soo oli tekkinud ta tooli ümber.

„Wana nõid, ütles isa Mitouflard endamisi, „see on wist wiimane kord, kus ma su wõi oma kübarasse hängen!“

Ta tegi otsustawa liigutuse, et tahab lahkuda.

— Ei, tädipoeg, teie ei lähe ometi praegu weel säärase röske tuule kätte. Ja teiseks, wõti on minu taskus. Soojendage end weel weidi! wõtke rohkem soojust ligi!

Täditütar Cadet kohendas tuld, alustas siis ühe lõputu loo, mida isa Mitouflard ilusti pealt pidi kuulama.

Lõpuni pidi sulama ta warastatud wõi; see kestis ilusa tunni, ja see tund näis wanale wõrukaelale terve aasta-säda: kõik ta riided olid kroobatanud, ja ta ise näis täitsa sült olewat.

Ma Cadet, kes seda tähele pannud, teadis, et kogu wõi on sulanud.

Ta tõusis püsti, awas ukse ja muutis äkki oma häälekõla:

— Ma ei hoia teid enam tagasi, mu tädipoeg! Head reisi ja püüdke end parandada, sest see õppetund on tööpoolest oma kaks naela wõid wäärt!

Surma kuristiku kaldal.

Läti luuletaja Pluhdon

Te minu silmad, jumalagajätwad, silmitawad — oh wõtke päiksepaiste kaasa, nagu selle ilma wiimne suudlus!

Awage wiimast korda oma põhjatamad sügawused!

Jooge ennast täis pehmet walgust, kuni joowastus nad suleb!

Pime on haud, ja iial ei saabu teile enam walgust ja rõõmu.

Nüüd peate puhkama!

Te minu kõrwad, wõtke wastu helide lained, kuulge wiimast laulu, mis laulab teile mänd.

Awage, oh awage nüüd ukсед kõik ja aknad; laske elu wiimised terwitused oma hinge!

Waikne on haud, ja iial ei saabu teile enam elu hää.

Nüüd peate puhkama.

Ja sina, mu inimesiarmastaw, sa mu leinaw süda, sa minu ainus sõber teel lõpule:

laota nüüd laiali oma õied, unistawalt puhkewad, elu päikseõnne järele jänutsewad!

Surm tõstab oma käe sinu kohale, surub sulle oma wiimse pitseri.

Lühike oli tee, nii raske ja rahutu.

Nüüd saabub rahu!

Üles ja alla.

Daani kirjanik Flemming Algreen-Ussing.

Kujur Peterseni suust tuli õnnelikjatus, kui ta hommikul ajalehest luges, et näitusel, kuhu ta oma wiimase töö wälja pannud, tuli lahti pääsnud ja Daani osakond, kus ta töö wiibis, tulest täiesti olla häwitatud. Rähku ruttas ta lähemasse lillepoodi ja ostis wiimse raha eest, mis tal kotis oli, hulga roose. Siis jalutas ta büroosse, kes ta töö näitusele saatmise ja kinnitamise oli oma peale wõtnud.

Büroos palus ta kinnituspoliissi.

Ta töö oli kümnetuhande krooni eest kinnitatud ja ta tahtis selle tõendust kindlustuse mõttes oma kätte, et kõik korras on.

„Heameelega,“ öeldi temale büroos ja paluti teda hetkeks istet wõtta. Hetk wenis kahekümne minuti pikuseks. Siis tuli bürooülem Peterseni juure ja teatas talle, et tema töö kahetsemiswäärt eksituse tagajärjel olla kinnitamata jäänud.

Petersen kirus kuus korda ja lahkus wihaselt nohisedes mahalöödud bürooülemast, kes Peterseni kirumissõnad ruttu kümnega kaswatas ja oma personaali wahel ära jagas.

Kujur ruttas kioski.

Ta pidi selle Hiiobisõnumi oma naisele telefoneerima, kes waheajal kodus istus ja kümnetuhande krooni üle kuninglikku rõõmu tundis, teades, et ta mehe kunsttöö muidu harilikult iial ei oleks saawutanud seesugust muinasjutulist hinda.

Kui noor proua selle teate sai, oli ta meelt heitmas.

Tema mees aga oli äkki jälle julgust saanud. Ta läks adwokaadi juure ja teatas temale asjast.

Adwokaat mõtles pisut aega ja jõudis siis tulemusele, et kui büroo ütleb, et ta oli lubanud kümne tuhande krooni eest kinnitada, siis ta ka enesestmõista peab selle kahju kandma.

Adwokaat helistas büroosse ja nõudis selle ülema järele. See oli waheajal erateel telegrammi saanud, et Daani osakond näitusel mitte ei olnud ära põlenud; sellepärast lubas ta adwokaadile

lahkesti, et büroo Petersenile kümnetuhat krooni muidugi wälja maksab, kui Petersenitöö peaks olemahäwinenud.

Kujur Petersen oli rõõmust joobunud. Ta telefoneeris oma naisele kohe selle rõõmsa teate ja see kuiwatas oma pisarad. Adwokaat saatis oma abilise büroosse kirjaliku seletuse järele, et summa kahju puhul wälja makstakse. Ühtlasi kirjutas ta Peterseni kontosse nelisada krooni. Neist olid kakssada tema honoraar ja kakssada andis ta Petersenile laenuks.

Rõõmustsärawal näol jalutas Petersen natukese aja pärast tänawal; ta rahakotis olid kakssada krooni ja büroo kirjalik seletus. Ta astus kohwikusse ja telefoneeris kodu naisele, et wäljas einet wõtab. Lõunaks kutsuwal ta paari sõpra, sest seda päewa tulla jupühitseda.

Tund hiljem sõitis ta autos, mis lillesid ja kingitusi naisele täis, koju. Naine oli üliõnnelik.

*

Kell 5 pärast lõunat tulid sõbrad, ja helewus muutus wäga lõbusaks.

Istudes kohwilauas, helistati.

Toodi õhtuleht.

Petersen tegi selle lahti, et tulekahju üksikasju kuulda. Aga äkki pigistas ta lehe kägarasse ja wiskas wihaselt toanurka.

Suuril tähil oli seal seisnud: **D a a n i o s a k o n d p ä ä s t e t u d . . .**

Sõbrad lahkusid warakult. Kujur ja ta naine läksid ebaharilikult wara woodi. Esiti ei saanud nad magama jääda. Wiimaks uinus Petersen siiski, mitte nii ta noor naine.

Petersen norskas ja unistas.

Ta nägi unes, et istub kohwikus. Siis tuli sinna ta adwokaat ja jutustas, tänasel loosimisel tulnud nr. 17954 wälja.

Samal hetkel, kui ta seda unes nägi, tuli Peterseni suust wali hüüe ja ta ärkas. Sest nr. 17954 oli just tema number; ja siis tuli talle ka meele, et just täna loosimine oli. Päewal polnud tal mahti olnud selle peale mõelda.

Aganüüd jutustas ta naisele, mis ta unes näinud, kargas woodist wälja

ja jooksis elutuppa, kust ta kägerasse pigistatud lehe leidis. Tänavalaterna walgel hakkas ta loosinumbreid uurima...

Mis, kas teda ta silmad petsid? Kujur Petersen märkas, et näost walgeks läks ja ta süda deliiriumi sattus, Ta oli minestamas. Loos nr. 17954 oli küm-metuhat krooni wõitnud!

Petersen wajus tugitoolile, jäi sinna minutiks uimaselt istuma ja jooksis siis naise juure seda imet jutustama.

Kuid wastusena kuulis ta ainult kum-malist ohkamist ja nuttu. Ta noor naine nuttis — nuttis, nagu oleks teda piit-sutatud.

Petersen katsus teda igal wiisil rahustada — vähemalt tahtis ta nutu põh-just kuulda. Asjatu.

Kuid wiimaks ometi sosistas naine nuttes:

„Unustasin ju — loosi — uuenda-mata!“

Petersen aga suudles pisarad naise silmist, wõttis ta kaela ümbert kinni ja sosistas:

„Siis on see hea, armas naine, et mina weel wiimisel silmapilgul selle peale mõtlesin. Loos on uuendatud!“

*

Järgmises ajalehes seisis wõiduloo-side järjenumbrite all järgmine õiendus:

„Eilses numbris tõmmati välja mitte loos nr. 17954, waid see oli loos nr. 17934.“

Jah, kui inimesel pigi on! . . .

On ilus Eestis elada.

P. Grünfeldt.

On ilus Eestis elada
ja wabal pinnal atra kanda,
et maa, mis wäetud werega,
wõiks sajakordset saaki anda.

Kuid meestele, kes tema eest
on jätnud elu kuulisajus,
au olgu Eestis igawest
ja tänu kõigis Eesti majus!

Sest ilus Eestis elada
ja wabal pinnal atra kanda,
et maa, mis wäetud werega
wõiks sajakordset saaki anda!

Sest Tartu ees ja Walga all
ja Wolmari ning Narwa juures
nad elu löögil wapramal
kõik ohwerdasid armus suures. . .

Kes elame weel kodumaal
ja wabadusi saame maitsta,
oh olgem walmis igal aal,
kui tarwis kodumaad on kaitsta!

Gruusia wanasõnad.

Ka see, kes öösel on künnud, peab surema.

Keda ma armastan, see on mulle ilus.

Hiir kaewas, kuni jõudis kassini.

Wilets kokkühoidja on warga sell.

Narril on püha püha alati.

Kui talumees kõrgel hobusel istub,

unustab ta Jumala.

Talumehel on mõistus silmis.

Kui peremees ei laula, tunneb kü-

laline igawust.

Kui tark ei eksiks, peaks rumal huk-

kuma.

Ühe käega ei saa plaksutada.

Õnnetuses näitab wend ennast wen-

nana.

Mõtle aasta otsa ja tegutse minutiga.

Küpseta leiba, kuni ahi on kuum.

Alles kui wanker ümber kukub, nä-

hakse, kui halb on tee.

Kiidetakse iga pruuti, aga ainult wä-

heseid abielunaisi.

Warjust walgusele.

Inglise kirjaniku Hugh Conway romaan.

4

"Niipalju lisan veel," ütles Generi, "et ta on hea ja puhas — ja sündimise poolest Teiega ühel astmel. Ta on waenelaps ja mina olen ta ainus lähem sugulane."

"Sest jätkub mulle," hüüdsin ma kätt wälja sirutades, "andke Pauline mulle ja ma ei küst enam midagi."

Mis ma siis tahtsingi? Mis oli mul tege- mist ta perekonnaga, minewituga ja looga? Nii hull oli minu igatsus selle ilusa neiu oma- mise järele, et usun, kui Generi oleks ütelnud, et Pauline on paha ja autu, ma oleksin ütelnud: "Andke ta mulle; et ta wõiks minu kõr- wal alata uut elu." Mis inimene kõik armu- joowastuses ei tee!

"Hüüd, mr. Vaughan," ütles itaallane oma kätt minu käest tõmmates, "on mul Teile veel üks küsimus, mis Teid ehk wõõrastab. Teie armastate Paulinet ja ma usun, ka tema tun- neb Teie vastu huwi —"

Ta peatas ja mu süda hakkas selle mõtte juures waljusti põksuma.

"Kas saate asja nii seada, et pulmad warsti, k o h e on? Kas wõin enne tagasirei- simist mandrite Pauline saatuse juba täielikult Teie kätte anda?"

"Abielluskinn temaga veel täna, kui see wõi- malik oleks!" hüüdsin ma.

"Noh, nii kiire sellega ei ole, aga Teie wõiksite pulmad — ütleme lunahomjeks mää- rata?"

Ma waatafin talle näkku. Waewalt uskusin ma oma kõrwu. Pauline pidi juba mõne tunni pärast saama minu omaks! Milline õndsus! Aga selle taga pidi midagi peituma. Generi oli küll wiist oh oh! Aga miks ei pidanud ma oma õnne isegi narri käest vastu wõtma?

"Aga ma ei tea, kas ta mind armastab ja kas ta sellega nõus on?" kogelesin ma.

"Pauline on sõnakuulelik ja teeb, mis mina soowin. Teil on ju aega pärast pulmigi tema armastust wõtta."

"Aga kas siis asi tõesti saab nii ruttu minna. . ."

"Magu mina tean, saab lihtentse ka maksu eest. Teie imestate minu ruttu? Bean wiibi- mata tagasi minema Itaaliasse ja sellepärast mõistate, et ma neil asjaoludel Paulinet oma wana teenija seltsis mitte ei wõi siia jätta. Nii kummaliselt kui see kõlab, mr. Vaug- han, wõin ma selle neiu ainult Teie abifaa-

jana siia jätta, wastasel korral wiin ta kaasa. Wiimane otsus ei oleks teile hea, sest siin on minul üksi otustada, kuna seal wabest ka teistelt weel tuleb nõu küsida ja ma siis sun- nitud olen oma otsust muutama."

"Tulge minu seltsis Pauline juure ja kü- sine temalt," ütlesin ma kärjtitult tõustes.

"Nuidugi läheme kohe sinna," ütles Ge- neri tõstjelt.

Ma olin siamaani seljaga vastu akent is- tunud. Kui ma näo walguse poole pöörsin, märkasin ma, et Generimind terawasti filmitse.

"Teie olete mulle näolt nii tutaw, mr. Vaughan, kuigi ma ei mäleta, kus ma Teid wõin näinud olla."

Ütlesin talle, et ta mind wiist San Gio- vanni kiriku ees oli näinud, kui ta wana Te- refega rääkis. Talle tuli see meele ja ta näis olemat rahuldatud.

Siis wõistime woorimehe ja sõistime Pau- line uude korterisse.

See ei olnud kangel, ja ma imestasin, et ma neid oma jalutuskäikudel ei olnud koha- nud. Arwatawasti olid nad kodus wiibinud, et minuga mitte kokku saada.

"Kas olete nii lahke ja ootate pisut kajas?" küsis Generi, kui majja astusime. "Tahan Paulinet Teie tuleku vastu ette walmistada."

Oleksin kuu aega wangimajasti oodanud, et teda jälle näha; sellepärast istusin poleeri- ritud mahagonitoolile ja küsisin eneselt, kas mu mõistus tõesti weel korras on.

Siis tuli wana Teresa minu juure. Ta oli nüüd lahkem kui enne.

"Kas tegin dieti?" sofstas ta Itaalla keeli.

"Legite dieti — seda ma ei unusta."

"Teie maksate mulle ja ei süüdistate mind. Aga weel kord ütlen Teile: signorina ei ole ei armastamiseks ega ka abiellumiseks!"

Chausllik narr! Kas siis Pauline oma wõ- lumuse pidi floostrisse matma?

Siis kajas kellaheli ja Teresa lahkus.

Warsti tuli ta tagasi ja wiis mu trepist üles tuppa, kust ma oma Pauline ta onu seltsist leidsin. Pauline tõstis oma mustad unis- tawad filmad ja filmittes mind, aga isegi kõige edewam mees ei oleks wõinud enesele ütelda, et ta pilgust wähematti armastust wälja paistis.

Olin lootnud, et dr. Generi meid üksi jä- tab, et wastastitku wõiksimine oma südamed

wälja puistata; aga ei, ta wõttis mu käest finni ja wiis mu Pauline ette.

„Pauline, kas tunned seda herrat?“

Neiu kummardas.

„Jah, tunnen.“

„Mr. Vaughan teeb meile selle au, et sinult küsib, kas sa tahad saada tema abikaasaks,“ jattas Generi.

Ma ei wõinud ju teisel lasta oma eest kostida, sellepärast astusin ma ette ja wõtsin neiu käest finni.

„Pauline,“ sofstastasin ma, „ma armastan Teid. Seftsaadik, kui Teid esimest korda nägin, elan ma ainult weel Teile — kas tahate saada minu naiseks?“

„Jah, kui seda soovite,“ wastas neiu pehme, aga ilma et oleks wahetanud wärwi.

„De wahest ei armasta mind nüüd weel mitte, aga eks ole, hiljem õpite seda, armsam?“

Neiu ei wastanud midagi minu palwele, aga ta ei tõrjunud mind ka tagasi, ei katsunud ka oma käit minu käest ära tõmmata, waid jäi rahulikult nagu ikka. Aga mina wõtsin ta ümber finni ja suudlesin teda kirglikult, Generi juuresolekust hoolimata. Alles kui mu huuled tema huuli puudutasid, nägin ma wärwi ta põskedele tõuswat, ühtlasi märgates, et ta oli liigutatud.

Ta wabastas enese minu kaisutusest, watas onule, kes üksluiselt seisis, nagu ei oleks midagi isäralikku juhtunud, ja jooksis siis toast wälja.

„Arwan, et nüüd peafsite lahkuma,“ ütles Generi. „Mina korraldan Paulinega kõik ja Teile omalt poolt peate tunahomseteks kõik walmis seadma.“

„See on ometi pisut äkki,“ ütlesin ma.

„On, aga see peab nii olema; mina ei wõi tundigi kauem oodata. Nii siis jumalaga, ja tulge homme jälle!“

Läksin kumisewa peaga; mis pidin tegema?

Kiusatus, Paulinet juba warsti omaks nimetada, oli suur, aga ma ei wõinud ka salata, et Pauline minu wastu alles liig külm oli. Aga ma wõisin ta armastuse ju ka, nagu Generi ütles, pärast pulmi wõita.

Sellepärast wiivitasin ma. See rutt oli nii kummaline. Nii wäga kui ma teda ka ihkasin, ometi oleksin tahtnud enne ta armastust wõita. Kas ei oleks parem, ta onu wõttis ta Staaltasse kaasa ja mina järgnesin talle, et näha, kas Pauline mind hakkab armastama? Selle mõistliku nõu wastu waidles ainult Generi ähwardus, et ta siis wahest asja teistiti wõib otjustada — ja mina armastasin Paulinat hullemini kui iial enne! Ehk ma küll wõisin armastada ainult ta iludust, oli mu

armastus ometi piiritu. Saatus oli meid kofku saatnud. Pauline oli mu käest kaks korda põgenenud nüüd, kolmas kord, pakuti teda mulle. Olin küllalt ebauslikk uskuma, et wiivitamise läbi sellest taewaandest igawesti wõin ilma jääda. Ei, tuli, mis tuli, kase päewa pärast pidi Pauline olema minu naine!

Nägin teda järgmisel päewal, aga mitte iial äkki, sest Generi wõibis alati meie juures. Pauline oli õrn, waikiv, pelglik ja unistaw.

Weel palju jäi mul teha, weel palju püüda, ja ükski kostmine pole olnud nii lühike ja kummaline kui minu oma.

Õhtul olid kõik ettewalmistused korras ja järgmise päewa hommikul kell kümme olid Gilbert Vaughan ning Pauline March mees ja naine — kaks inimest, kes oma elus weel kolme tundigi ei olnud üksteisega rääkinud, olid nüüd elusajaks seotud rõõmiks ja mureks, kuni surm nad wõis lahutada!

Generi reisis kofe pärast laulatust ära ja minu imestuseks awaldas Teresa soowi temaga ühes minna. Ta tuletas mulle ka lubatud taju meele ja ma maksin selle heameelega wälja. Tema abil olin ma ju oma südamesoowile jõudnud: Pauline oli saanud minu naiseks!

Eiis reisisin ma oma ilusa abikaasaga Shoti järwerikkale maale, et seal alata armastuse wõitmist, mis tõesti oleks pidanud ju lõpetatud olema, enne kui selle wiimise samm u astusin.

5

Seaduse, aga mitte armastuse järele.

Kui uhke ja õnnelik ma ka olin, kui nüüd istusin Pauline kõrwal wagunis, mis meid põhjapoole kandis, kui kadestamiswäärt mulle see õnn ka näis, et mul nii ilus naine oli, kui suur ka minu armastus oli olemuse wastu, kes praegu eluajaks minu omaks oli saanud, ometi tuli mulle ikka ja ikka jälle meele Generi kummaline tingimus:

„Mees, kes Pauline Marchi kosib, peab ta wõtma nii, kuidas ta on, ja ei tohi tema minewiku kohta mingisuguseid teateid nõuda.“

Kuid filmapillugi ei mõtelnud ma, et sellest tingimusest ka sõna-sõnalt tuleks finni pidada. Rahulemata jutustas Pauline, niipea kui ma olin wõitnud ta armastuse, mulle oma terve loo, ilma et ma seda tarwitsekfin küsida. Armastus peab ju olema wastastikku usaldus. Niipea kui ta tundma sai armastuse saladuse, ladusid meie wahelt wistiski kõik teised saladused.

Minu naine oli piltilus, kui ta nii istus, peafest toetades wastu waguni tumedat kalewit, kust ta peened näojooned kahelordse iluga filma

pistid. Ta nägu oli kahwatu ja rahulik nagu harilikult, silmad maas. Ta o'i naine, teda uhkusega wõlbi armastada, ja see naine — ütlen seda õnnelikult — oli minu abikaasa!

Ometi uskusin ma, et meid keegi ei wõiks arwata noorpaariks; wähemalt ei märganud ma kaasreisijate filmist ühtki saladuslikku pilku ega suust sofistamist. Pulmad olid olnud nii pakilised, et katsetli ei olnud tehtud Paulinet warustada harilikul pruuditarustusega. Tema kleit oli sama, millega ma teda olin näinud waremgi, kutsigi ta oli ilus ja sobiw. Kummagi meist polnud tuliuusti riideid, ja nii äratas tähelepanu ainult mu noore abikaasa ebaharilik, wõluw iludus.

Wagun oli Londonist teele minnes peaaegu täis, ja et me uue wastastikuse wahetrra kummalisus meid takistas harilikul wiisil westlemast, siis jäime mõlemad nagu kokkuräätmise peale peaaegu tummaks; mõned Itaalia sõnad olid kõik, mis julgeseime wahetada, kuni ü'i jäime.

Esimeses suures jaamas, kus rong pikemalt peatas, muretsesin ma, salamahti altkäemaksu andes, kupee, mille aknal seisis maagilist sõna „wõtetud“. Pauline ja mina olime lahkesti.

Ma wõitsin ta käest kinni.

„Minu armas naine,“ ütlesin ma kirglikult, „nüüd oled sa minu oma, täiesti ja igawesti!“ Ta käsi seisis minu käes elulult ja wastupanuta. Ma suudlesin ta põske. Tema ei põrganud mu eest tagasi, aga ei wastaanud ka sed, waid sallis seda ainult.

„Pauline,“ sofistastin ma, „ütle kord: „Gilbert, mu abikaasa!“

Tema kordas neid sõnu kui laps, kes õpib uut ülesannet. Mu süda wärises, kuuldes ta ütksuist tooni, ja ma aimasin, et mul raske ülesanne ees seisis.

Ma ei wõinud teda laita, sest kuidas wõis ta mind siis juba nüüd armastada, mind, kelle ristinine ta, nagu usun, alles päew waremalt oli kuulnud. Paremt, palju paremt see ütksõitlus, kui filmakirjalik armastus!

Tema oli minu naiseks saanud oma onu soowil. Mind lohutas ainult see mõte, et teda abiellumiseks polnud sunnitud ja et ta, nagu näis, mind wähemalt ei wõtanud, ja sellepärast ei heitnud ma weel meelt. Ma pidin nüüd ta armastust alandlikult ja auraklikult wõtta katsuma, nagu seda iga mees oma armsamaga peaks tegema. Nüüd seisin ma tema'e wähemalt lähemal kui tookord, kui olin olnud ta kodukondne ja wana Tereja meid oma mustade filmadega umbusklikult oli luuranud.

Ma tahtsin teda wõita, aga enne kui wõitsin õigust nõuda, mis armastus annab, otsus-

tasin mitte wõtta ainult õigust, mis seadus mulle andis.

Ainult üht, ainult seda üht kord.

„Pauline,“ ütlesin ma, „kas tahad mind suudelba? Ainult kord palun ma seda. See teeb mu õnnelikumaks; aga kui sa tahad oodata, kuni enam tutwuneme, siis ei pane ma seda ka pahaks.“

Tema kummardas mu poole ja suudles mu otsaesist. Ta noored huuled olid punased ja soojad, aga nad tegid mu külmaks, sest selles ei peitunud atoomigi sellest kirest, mis minus wärises.

Ma lasksin ta käe lahti ja tegin, tema kõrwal istudes, kõik, mis wõimalik, et temal lõbus oleks. Kuigi ma olin kurb ja piisut peitunudti, siiski warjasin seda ja püüdsin lahkesti rääkida, soowides teada saada, misjaguse naise ma olin saanud, katjudes põhjendada tema kalduwust ja soowe, tundma õppida ta mõtteid ja talle wõimalikult näidata, et ta minus peab nägema meest, kes kõik tahtis teha, mis wõimalik, et teda õnnestada.

Millal see oli, mil mulle esiti tuli see mõte, see hirmus mõte, et oluorra uudus ja kummalisus üksi ei wõiks olla need, mis Pauline tegid nii apaatiliseks ja elutuks, et tema pelglikkus üksi ei wõiks süüdi olla, et ma teda nii raskesti suutsin kõnelema ja wastama panna?

Wabandastin teda, kuidas mõistsin. Ta o'i wäsinud, segane, ei suutnud muule mõelda, kui järsole ja mõtlematule sammule, mis ta täna astunud, mõtlematum temale kui mulle, kes ma wähemalt oma armastuses kindel olin.

Wiimaks jäin minagi wait, ja penitloomad ning tunnid kadusid, kuna me üksteise kõrwal istusime, ilma et sõnagi ole'sime lausunud. See oli kummaline olu'ord ja kummaline teekond!

Ja edasi, edasi mürises rong põhja poole, edasi ja edasi, kui widewik mööda'endawale maastikule lastus.

Ma istusin ja waatlesin osawõttuta, ilusot naist oma kõrwal ja küffsin eneselt, misjaguseks me tulewane elu küll wõiks kujuneda. Aga sellegipärast ei kahelnud ma, kuigi rongi mürin näis sulawat unenäoliseks rütmiks ja nagu kordaks ta wana Tereja tumedaid sõnu:

„Tema ei ole ei abiellumiseks ega armastamiseks, ei abiellumiseks ega armastamiseks!“

Wäljas läks ilm pimedamaks ja pimedamaks ja kui wagonilambi walgus minu kõrwal istuwa naise walgele näole lange's, kui ma ta näoilme muutmatust waatlesin, mis alati ühklajelt kahwatu oli, siis asus mu südamesse hirm, kummaline hirm, et ta süda wõis piira-

tud olla jääsoomusest, mida võib olla üksi armastus ei suutnud sulama panna.

Siis wajasin ma wäsinult ja roidunult, aga ka peaaegu meeletult unes, ja ainus, mida veel mäletan, enne kui mu filmad kiini wajasid, mu wastupanest hoolimata, oli, et ma Pauline walge, ilusa kujuga ja wastupanuta käe oma kätte wõtsin ja sellest veel uneski finni hoibsin.

Uni!

Jah, see oli uni, sest et kuni ennem kõige muud tähendab kui rahu ja puhkust. Ei iialgi, sest ööft saadik, mil ma seda olin kuulnud, polnud tolle näise lämbunud hoigamine nii selgesti jälle mu mälestusse tulnud; ei iialgi olnud mu uni selle ehmatuse tõhususele, mis aastate eest pimedana olin tunnud, nii lähedale jõudnud. Kui tänulik olin ma, kui see kljatus kõledamaks ja kõledamaks muutus ja wiimaks sulas kriiskawaks wileks, mis mulle teatas, et läheneb Edinburghile. Ma lasin naise käe lahti ja kogusin mõtteid. Kui elu wõis mu uni olnud olla, kuna mu otsuseid üleni oli kaetud higiga.

Kuna ma waremalt Edinburghis veel ei olnud käinud ja ma linna näha tahtsin, siis olin otustanud kahels või kolmeks päewaks sinna jääda. Selle nõu olin oma naisele teel annud ja tema oli sellega nõus, nagu oleks temale aeg ja koht üleskõifne olnud. Nagu mulle näis, ei jaksanud temas mingisugune asi huwi äratada!

Me sõitsime hotelli ja sõime üheskoos õhtust. Oma wahakorra järele paistime olewat kõige enam head tuttawad, sest meie lähikäimine kitsenes wiisakustel, mis mees awaldab daamile, kelle selgits ta juhuslikult wiibib. Pauline tänas mind iga wähemagi tähelepanu eest, ja see oli kõif. Teekond oli olnud pikk ja wastaw ning Pauline näis olewat õige wäsinud.

"Sa ole wäsinud," ütlesin ma. "Kas ei taha sa minna oma tuppa puhkama?"

"Olen wäga wäsinud," wastas ta peaaegu haledasti.

"Noh, siis head ööd," ütlesin ma. "Homme oled ja jälle terwem ja siis waatleme linna tähelepanu wäärilistmaid kohti."

Ta tõusis. Me pigistatime üksteise kätt ja ütlesime head ööd.

Siis läks Pauline oma tuppa, kuna mina veel linnas jalutuskäigu tegin ja päewaste sündmuste üle kurwalt järele mõtlesin.

Mees ja naine!

Milline pilge peitus neis sõnades. Sest peale seadusliku sideme, mis meid ühendab, olime Pauline ja mina üksteisele veel sama

wõõrad kui see päewal, mil ma teda San Giovanni kiriku ees esimest korda olin näinud. Ja ometi olime sel hommikul töötanud üksteist armastada ja austada, kuni meid surm kord lahutas.

Miks olin ma küllalt nii mõtlematu olnud, et Generit ta sõnast finni ei wõtnud? Miks ei olnud ma oodanud, kuni mulle selgets oleks saanud, et neiu mind armastab või hakkas armastama?

Apaatia ja täielik ükskõifsus, mida ta ilmutas, langes külmetawalt mu südamele. Ma olin tegutsenud jõledana, ei saanud aga seda enam muuta, ja nii polnud mul muud teha, kui sellega leppida. Ja ometi tahtsin ma loota loota homse päewa peale, mis see mulle uudist tooks.

Hulkusin kaua ringi ja mõtlesin oma kummalise seisukorra üle järele. Siis läksin hotelli tagasi ja pugusin oma tuppa, mis seisits mu abitaasa toa kõrwal. Ratsusin kõif mured unustada, lootes homse peale, ja, päewa sündmustest wäsinuna, jäin wiimaks magama.

Me ei käinud mitte järwi külastamas, nagu see oli olnud minu kawatjus, sest kahe päewa jooksul oli mulle selgets saanud tõde, kõif, mis teada wõis, kõif, mis iial Pauline kohta wõis kuulda. Wana Tereia hoiatuse mõte: "Tema ei ole ei abiellumiseks aga armastamiseks!" oli mulle selgets saanud. Põhjus, mis pärast doktor Generi oli nõudnud, et Pauline mees ei tohi iial küsida ta minewiku järele, oli mulle nüüd selge.

Paulinel, minu naisel, mu armisal, ei olnud minewiku! Wähemalt ei teadnud ta midagi oma minewikust!

Õsti aegamisi, siis ruttu selgus mulle tõde. Nüüd oskasin ma aru saada ta ilusate filmade segaest, kummalisest waatest, nüüd tundsin ma tema ükskõifuse ja apaatia põhjust. Minu abitaasa nagu oli kui hommik, ta k. ha täiuslik kui Greeka kuu koha, ta hääl sügaw ja magus, aga see üks asi, mis elule ta õige wõluruse annab, waim, puudus tal!

Kuidas pean seda kirjeldama?

Nõdrameelsus on hoopis midagi muud kui tema seisukord. Voolus tõlbaks veel wähem tema seisukorra tähendamiseks ja selle täpselt märkimiseks, mida ma mõlen. Ma ei leia sõna, mis selle seisukorra ära suudaks tähendada. Sihtsalt, ta mõistuse juures puudus midagi, nagu võib puududa keha juures mõni liige. Mälu, peale wõrrelde unte sündmuste jaoks, ei näinud tal olewat, sama wähe otustamise, kaalumise, järeldamise wõimet, ja tal näis puudawat ka arusaamise wõime selle tähtsusest ja ulatusest, mis ta ümber sündis. Kurbus ja

rõõm olid tunded, mida ta ei tunnud. Midagi ei liigutanud teda. Ta ei märganud ei isikuid ega kohte, kui ta tähelepanu nendele ei juhitud. Täitsa loomusunnilikult eht instinktiivselt ta elas, tõusis, sõi, jõi ja läks magama, nagu isit, kes ei tea, mis pärast ta seda kõik tegi. Kõikumustele eht märkustele, mis arusaamise piirides olid, vastas ta; sellastest, mis sellest üle läksid, mõõdus ta tähelepanuta, wõi aga ta pelglikud filmad uurisid filmapilgu küsija nägu ja jätsid ta siis sama selgutusse nagu mind tol esimesel ajal.

Ja ometi ei olnud ta nõdrameelne.

Temaga wõidi seltkonnas westelda, ilma et tema kohta oleks saadud teist arvamist, kui et ta on tagasihoidlik ja pelglik, sest kui ta üldse rääkis, siis olid ta sõnad täitsa terve inimese sõnad. Harilikult rääkis ta ainult, kui seda elu harilik tarwidus nõudis wõi ta mõnele harilikule küsimusele wastas. Kõige enam wõis ta hinge wõrrelda lapse hingega, aga oh, see oli lapsehing naisel ja see naine oli minu naine! Elu ei pakkunud temale, nii palju kui sellest aru sain, et südamerõõmu ega hingemalu. Kehalikult awaldasid ta peale mõju ainult palamus ja külmus.

Päite meelitas ta wä ja, kalm tuul ajas ta koju. Pealegi ei olnud ta sugugi õnnetu ja näis minu kõrwal istuwat üsna rahuldatult, aga ilma et oleks rääkinud. Kõik ta terve elustiints oli negatiivne.

Ta oli hea ja õpetuswõtja, tegi mu nõu järele, oli kõige rahul ja kõige peale walmis sita wõi sinna minema, kuidas ma tahtsin; aga ta sõnakuulelikkus ja leppiwus olid orja omad isanda wastu. Mulle paistis, nagu oleks ta kogu eluaeg harjunud kellegi sõna kuulma. See harjumus oligi, mis mind oli elsttanud ja arwamisele wõinud, et Pauline mind armastab, sest ma ei wõinud ju uskuda, et ta meie kiireks pulmaks muldu oleks nii ruttu oma nõusoleku annud. Nüüd muidugi märkasin, et ta walmisolek onu käsu täitmiseks oli olnud ainult wastupanu wõimetus ja see, et ta selle sammu tahtjust ei olnud suutnud enesele selgeks teha.

Niisugune oli Pauline, minu naine! Wõluw naine, aga laps oma uimastatud ja tuhmunud hingega!

Ja mina, tema mees, kes ihkas armastuse järele, wõisin temalt kõige paremal puhul wõita ainult lapse armastuse isa wastu wõi koraalse armastuse peremehe wastu!

Kui see tõde, kõik see tõde omas täiuses, mulle selgeks sai, wajusin ma too'ile ja ma — tunnistan seda ilma häbenemata awalikult — nutsin kibedasti!

Uga isegi nüüd, mil kõik teadsin, armastasin ma teda ja ei oleks meie abielu mitte tühistanud. Pauline oli minu naine, ainus, keda ma ial olen armastanud; ma tahtsin oma lootust pidada, tahtsin teda armastada ja austada; tema elu pidi wähemalt nli õnnelik olema, kui seda minu hool oskas teha. Uga sellegipärast lootasin ma eneses, et selle waleliku Itaalia tohtri wastutusele wõtan!

Tema juure pidin ma wiibimata minema, see oli selge; temalt pidin seletust nõudma, pidin kuulma, kas Pauline alati seejagune olnud ja kas lootust on, et aeg ja rawitus tema seisukorda wõiwad parandada. Peale selle pidin kuulma, miks ta seda kõik mulle salanud. Ma pidin, seda wadustsin ma, tema juust tõtt kuulma, wõi ta pidi seda raskesti kannatama.

Kuna ma rahu ei leidnud, enne kui selle mehega kokku sain, siis ütlesin Paulinele, et tarwis olla meil kohe Londoni tagasi sõita.

Tema ei awaldanud üllatust, ei rääkinud wastu, tegi ettevalmistused ja oli kohe nõus minuga kaasa tulema. See oli ka ast, mis mind imestusega täitis. Kõigis mehaanilistes toimingutes oli ta samasugune kui iga teine inimene.

Oma tualeti, isegi reiswalmistuste juures ei wajanud ta teiste abi. Kõik ta askeldus oli samasugune kui teistel, ainult kui ennast waim iseseiswalt pidi ilmutama, ilmus ta haigus.

Oli loidu aeg, kui jõudsinne Gustoni jaama, pärast sõitmist kogu öö. Ma naeratasin kibedasti, kui wäljusime, naeratasin wastolu üle oma helewuse puhul arastõidul, kui ma oma kummaliselt wõidetud naise olin wagunisse andanud ja ise olin uskunud seiswat uue õnneliku elu läwel — ja nüüd!

Nüüd!

Ja ometi, kui ilus oli ta, seisdes minu kõrwal perroonil! Kui kummaliselt läks ta nägu, ta rahulik, ilus, wainne nägu omas üllas ütskõitsuses lahku teistest nägudest, kes meie ümber rongi tähnemisel kuhisesid. Ah, et oleksin osanud pilwed eemale peletada ta hingest ja teda teha wõinud selleks, kellenä ma teda näha soovisin ja ihkasin!

(Fargueb).

Hindmõistatus

Nr. 15 (105).

Kokkuseadnud Em. Gutmann.

		il-	sa-	ma	ma	seks	se		
		ma	ja	ma-	as-	kand-	nud		
e-	lau	maa	mind	i-	e-	läen!	la-	nud,	Eest-
pin-	ni	seks	e-	hau-	le	eest-	ja	ast-	eest-
e-	ma	nal.	ku-	la-	lan	seks	nud,	la-	hau-
Eest-	jään-	ma	mind	eest-	rin-	ne	as-	la-	and-
ni	i-	la-	tand	o-	e-	ja	nal,	o-	se
seks	la-	ku-	tae-	seks	la-	eest-	läen!	on	eest-
		me-	ne	mull'	len	lu	len		
		vas	jään,	seks	la-	Eest-	ja		

Ratsamehe kõnnak.

Missugune prof. M. J. Eiseni luuletuse esimene salm on siin peidus? Lahendada ratsamehe kõnnaku abil!

Lahendused tulewad saata „Romaan'i“ talitusele, Tallinn, Müüriwahe tän 16. kuni 15. septembrini. Lahendajate nimed avaldatakse „Romaan“ Nr. 19 (109).

Õigete lahenduste saatjate wahel loositakse välja: 1) Lauakell; 2) Juhhan Jaiki „Rõuge kiriku kell“; 3) Sophie Reinheimeri „Kirjud lilled“.

„Romaan'i“ talitus.

Hindmõistatuse lahendus

Nr. 11 (101)

Pahemalt paremale:	11. Aspe	Keskelt väljapoole:	34. Waher
1. Lauba	12. Nelk	23. Ale	35. Part
2. Aksel	13. Olew	24. Forum	36. Wäraw
3. Rikas	14. Meri	25. Tiib	37. Kuma
4. Korea	15. Lamp	26. Rukis	38. Nädal
5. Leida	16. Kasan	27. Mure	17. Usk
6. Tartu	17. Uku	28. Kiisk	18. Lai
7. Kawal	18. Lia	29. Tapa	19. Uno
8. Oslo	19. Uba	30. Siber	20. Soe
9. Luik	20. Soo	31. Male	21. Ema
10. Sirp	21. Eha	32. Krobi	22. Ila
	22. Iru	33. Lood	23. Oks

Õigeid seletusi saatsid:

Tallinnas: K. Allisson, Egon Awendt, Karin Awendt, E. Emann, Jaanus Kaik, K. Rebane, H. Siirmann, Feliks Willemson, C. Wahlmann, A. Weidenthal, W. Weinberg, R. Walter.

Tartust: A. Allas, C. Suise, A. Urb, Karin Weimann, Hedwig Puijat. **Wõrust:** R. Türk. **Pärnust:** Minny Winkler, Lonny Paal. **Wiljandist:** „Põhjakohtas“. **Tapalt:** Freddy. **Rakwerest:** Fritz Kask, Joh. Kask. **Aserist:** Lola Einberg, F. Weigel. **Kuremäelt:** Percy, J. Pärn. **Kohilast:**

Natalie Mikker. **Ristikülalt:** E. Grents. **Illukalt:** Erilang. **Jõgewalt:** R. Terasmägi. **Riitseperest:** R. Pilberg. **Keilast:** A. Kutpri. **Nõmmelt:** W. Priks, W. Reose. **Sakust:** Wi-Re.

Neist wõitsid loosimisel: 1) Hõbedane pliiats — C. Wahlmann, Tallinnast, S. Ameerika tän. 49; 2) Sophia Wardi — Sirelid kolm kewademiinatüüri — Lonny Paal, Pärnus, Suur Veske t. 5; 3) Marie Underi Weriwalla — W. Priks, Nõmmelt, Harku tän. 9.

„Romaan'i“ talitus.

Õpetus juurelõikusel

parema meetodi järele mantlist kuni pesuni, lõigete kokkupanekus, selgapassimises, moelehe järele töötamises ja õmbluses. Tehakse lõikeid moelehe järele ja kõiksugu mustrid.

ÕPETUS ILUTIKANDUSES masinal ja käsitsi; kõiksugu valged ja värvillised tööd.

Wõetakse vastu

mantlite, kostüümide ja kleitide õmblus- ja tikandustöid.

Nõmme, Põlu tän. nr. 15, te. 1-51.

Müügil

politseiliste määruste kohaselt kokkuseatud

Majaraamatud

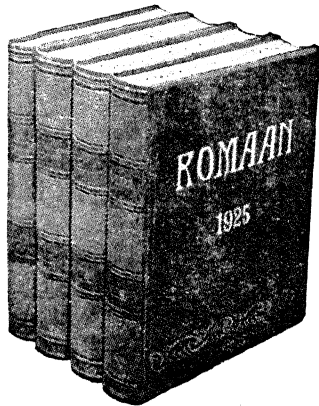
ühes Siseministri määrusega majaraamatute kohta ja väljawõttega R. T. ilmunud ajutisest seadusest politseilise ka istamise kohta üksikute seaduste ja sundmääruste rikkumise eest.

Majaomanikkudel on seega alati wõimalik majaraamatus leiduwast sundmäärusest järele waadata, kuidas ühel ehk teisel talitada, et seaduse nõuded täidetud oleks.

Majaraamatud on tähestikuga, tugewas köites ja mitmesuguses paksuses.

Saada „Romaani“ talitusest, Tallinn, Müüriwahe tän. 16. (uks B. E. Laenu Panga majas).

Jällemüüjatele kõrged $\begin{matrix} 0 & 0 \\ 0 & 0 \end{matrix}$

Jlusam ja wäärtuslikum kingitus

IGAL AJAL

on „Romaan'i“ köidetud aastakäigud.

Aastakäigud	1922	ilu-	ja	poolnähköites	700.—
„	1923	„	„	„	900.—
„	1924	„	„	„	950.—
„	1925	„	„	„	950.—

Köitmatult on iga aastakäik 200 marka odavam.

Aastakäigud on müügil suuremates raamatukauplustes. Kus neid pole — tellige otse talitusest, kust teile raamatud ilma iga lisamaksuta kätte saadetakse.

Tellimise aadress:

„Romaan'i“ talitus,

Tallinn, Müüriwahe tän. 16, uks B.

Teile jääb teadmata

paljugi huwitawat, tulusat ja tarwilikku, kui Teie järjekindlalt ei loe ajalehte

„MAA“

Ilmub igal teisipäewal ja reedel. Nõudke üksiknumbreid ajalehemüüjalt.

Tellides maksab „MAA“ ainult 50 mk. kuus, 2 kuud — 100 mk., 3 kuud — 140 mk., 6 kuud — 250 mk. ja 12 kuud — 480 mk.

Tellida saab igast postkontorist ja talitusest,

Lai tän. 41, Tallinnas.